

Ім'я користувача:
приховано налаштуваннями конфіденційності

ID перевірки:
1015984905

Дата перевірки:
08.12.2023 16:15:00 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet

Дата звіту:
08.12.2023 16:24:21 EET

ID користувача:
100009701

Назва документа: Петрук Дипломка Антиплагіат

Кількість сторінок: 50 Кількість слів: 14106 Кількість символів: 103796 Розмір файлу: 102.16 KB ID файлу: 1015665646

91 слово позначене як "вилучене" та не враховується у підрахунку слів

4.82% Схожість

Найбільша схожість: 2.15% з Інтернет-джерелом (<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/50293/1/%d0%9e%d1..>)

4.82% Джерела з Інтернету

126

Сторінка 52

Пошук збігів з Бібліотекою не проводився

5.42% Цитат

Цитати

23

Сторінка 53

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

0% Вилучення з Інтернету

6

Сторінка 54

Немає вилучених бібліотечних джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

8

РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИБОРЧИХ ПРОЦЕСІВ ТА ПОВЕДІНКИ ВИБОРЦІВ

У сучасному політичному ландшафті Європейського Союзу, де розвиваються та взаємодіють різні політичні системи, виборчі процеси є ключовим аспектом формування та реалізації політичної волі. Зокрема, парламентські вибори 2022 року стали об'єктом пильного аналізу в контексті країн Європейського Союзу. Дане дослідження спрямоване на розкриття важливих аспектів цих виборів, зосереджуючись на методологічних засадах, за якими вони досліджуються та розуміються.

Сучасна наука пропонує широкий спектр різноманітних методів, щоб визначити сутність політичної партії. Ці методи підкреслюють різні характеристики та елементи діяльності партії. Дослідники викладають ідеологічні, структурні, функціональні, електоральні та інші критерії в основу визначення партії. Ці критерії мають вирішальне значення для визначення сутності політичної партії.

Ідеолого-політична приналежність і програмні установки партії є одними з найбільш поширених критеріїв класифікації. У більшості випадків ідентифікацію партії можна визначити за допомогою назви, яка відображає програмно-ідеологічний характер діяльності партії. У кожній європейській країні більше ста років існують ліберальні, консервативні, соціал-демократичні та соціалістичні партії. З кінця 1900-х років з'явилися нові партійні ідеології, такі як екологічні (зелені), євроскептичні та популістичні. Іноді одна ідеологічна «сім'я» представлена кількома політичними партіями, що може призвести до різного рівня політичної фрагментації.

Ідеологічні класифікації відображають традиційні соціополітичні розмежування в суспільстві. Партії відображали класову структуру суспільства під час свого становлення, тому їх можна було чітко класифікувати за ідеологічною ознакою. Партійна програма та ідеологія багато в чому визначали світогляд членів партії, тому партійна позиція була важливою для діяльності та сприймалася членами як особиста.

Заснований на ідейно-інституційному антагонізмі, типологічний поділ на партії «старої політики» та «нової політики». Цей поділ виникає в результаті аналізу кризи традиційних партій у другій половині ХХ століття та створення нового типу соціополітичного поділу, орієнтованого на постматеріальні цінності. У рамках «нової політики» традиційні політичні партії, відомі як

«старі ліві» та «старі праві», не змогли ідеологічно задовольнити запити, пов'язані з постматеріальними інтересами. У результаті партії «нової політики», також відомі як «нові ліві» та «нові праві», з'явилися на політичній арені як інституціональні представники постматеріальних цінностей [40, с. 215].

Вибори є ключовою частиною політичного процесу та основною ознакою участі громадян у політичному житті демократичних країн. Вибори є однією з небагатьох форм демократії, яка дозволяє висловлювати різноманітні інтереси. Створення політичних партій залежить від визначення групових інтересів, розробки доктрин, програм і об'єднання людей навколо спільних ідей. Наприклад, Констан стверджував, що «партія є спільність осіб, які публічно сповідують одну і ту ж політичну доктрину» [41, с. 17], ще на початку XIX століття.

Закон про вибори визначає, як відбуваються вибори до представницьких органів влади. Таким чином, виборчий закон визначає тип виборчої системи, а також умови, в яких буде відбуватися виборча кампанія. Сьогодні в політичній науці існує багато різних підходів, які намагаються пояснити сутність виборчої системи. По-перше, виборча система пов'язана з виборчою формулою – процесом перетворення голосів у мандати депутатів. По-друге, виборча система пов'язана з трьома компонентами: виборчою формулою, структурою виборчого округу та структурою голосування. По-третє, виборча система – це система правил, встановлених законом для проведення виборчої кампанії, методів визначення результатів голосування тощо.

Дж. Ла Паломбара та М. Вейнер запропонували один із найбільш поширених комплексних підходів до розуміння політичної партії. Дослідники виявили чотири аспекти, які складають політичну партію. Організація має розвинуту структуру, яка є відносною стійкістю за часом, третій аспект – спрямованість організації на здобуття та здійснення влади, і четвертий аспект – бажання отримати підтримку громадськості на виборах [51, с. 128].

Основні функції виборчої системи включають наступне: «1) легітимізація повноважень виборної особи чи органу; 2) комунікація (забезпечує зв'язок виборців як носіїв різноманітних інтересів з обранцями як потенційними виразниками цих інтересів); 3) наймання політичних кадрів (обраним особам тимчасово надаються владні повноваження); 4) забезпечення політичної

конкуренції між різними політичними силами; 5) оновлення політичної еліти; б) зміна волевиявлення електорату шляхом голосування за депутатські мандати (таким чином визначається ступінь підтримки виборцями діючих у суспільстві політичних партій чи окремих кандидатів); 7) встановлення напрямку суспільнополітичного розвитку країни в чітко визначений термін» [32, с. 138].

Наступним важливим критерієм для класифікації партій є їхня мета та роль у політичній системі. Здобуття державної влади та участь у управлінні державою є основною метою партій. З цієї причини партії відрізняються від інших типів організованих груп, таких як рухи та асоціації. К. Стром запропонував розглянути стратегію партійної діяльності та вважати три основні цілі партій: отримати голоси виборців, потрапити в законодавчий орган і бути частиною уряду. Більшість партій зосереджуються на всіх трьох цілях: перемога на виборах є основою для здобуття влади, влада дає можливість досягти своїх політичних цілей, і ці цілі досягаються за допомогою іміджевої стратегії партії. З іншого боку, вони також можуть відрізнитися. Наприклад, якщо партія вважає, що це завдасть їм шкоди на наступних виборах, вона відмовиться від участі в урядових коаліціях.

Вивчення виборчих процесів вимагає використання різноманітних методологічних підходів, що спрямовані на розуміння та аналіз явищ, що виникають у контексті парламентських виборів. Детальний огляд різних методологій надасть можливість кращого розуміння та інтерпретації досліджуваних явищ.

«Вимоги до організації і проведення виборів містяться у численних доповідях, висновках, резолюціях, рекомендаціях органів Ради Європи, насамперед Європейської комісії за демократію через право (Венеціанська комісія), а також Парламентської Асамблеї, Комітету Міністрів і Конгресу місцевих та регіональних влад, які стосуються галузі виборчого права та деяких суміжних питань: «Кодекс належної практики у виборчих справах», «Декларація про участь жінок у виборах», «Доповідь по виборчій системі: Огляд можливих результатів та критерії вибору» [12; 226].

Традиційні методи аналізу виборчих процесів включають в себе:

- Аналіз виборчих систем: Дослідження різних типів виборчих систем і їх вплив на політичні процеси. Розгляд аргументів на користь або проти конкретних виборчих систем.

- Історичний підхід: Аналіз змін у виборчих процесах з часом, включаючи еволюцію виборчих законів, політичних партій та електорату.

- Аналіз політичних партій: Вивчення структури, стратегій та дій політичних партій під час виборчих кампаній, а також їх вплив на результати голосування.

Сучасні дослідження виборчих процесів включають інноваційні підходи:

- Використання великих даних (Big Data): Застосування аналізу великих обсягів даних для виявлення тенденцій, кореляцій та прогнозування виборчих результатів.

- Психологічний аналіз виборців: Дослідження психологічних аспектів виборчої поведінки, таких як мотивація, переконання та сприйняття політичних кандидатів.

- Мережевий аналіз: Вивчення соціальних мереж та їх впливу на формування політичних думок та голосування.

- Д. Ліндон запропонував маркетинговий підхід до дослідження виборчих кампаній. Він визначає політичний маркетинг як сукупність теорій і методів, які політичні організації, органи влади та окремі лідери можуть використовувати для досягнення двох цілей: визначити свої цілі, задачі та програми та вплинути на поведінку громадян [54].

- Кіберпартія – це тип політичної партії, яка повністю або майже повністю покладається на засоби Інтернету для проведення своїх операцій. Інтернет-партії відрізняються відмовою від офіційного членства та переходом до прямої взаємодії з виборцями, більшим відкликом у стосунках з громадянами та високою швидкістю розробки основних цілей і задач. Кіберпартії працюють швидше, ніж інститути. У першому десятилітті 21 століття з'явилися Інтернет-партії як самостійний феномен. Угорська партія «Йоббік», заснована у 2003 році, є однією з перших віртуальних партій.

- Перше, що їх об'єднує, – це Інтернет, який служить як засобом організації, так і ареною політичної діяльності кіберпартій. Мережеві партії працюють над створенням платформ для взаємодії окремих громадян, зацікавлених груп, рухів і організацій, включно з міжнародними. Інтернет забезпечує прямиий і надзвичайно швидкий обмін інформацією між партіями та їхніми прихильниками; інтерактивність цих відносин стирає межі між учасниками та прихильниками. Кіберпартії не належать ні до однієї, ні до іншої

структури, оскільки вони діють на межі «держави» та «цивільного суспільства». З ідеологічної точки зору основним елементом, який об'єднує кіберпартії, є їх протест проти існуючої політичної системи. На початку феномену віртуальний простір використовувався в першу чергу опозиційними силами, які мали проблеми з використанням традиційних медіа для поширення своїх ідей.

- Піратські партії є однією з різновидів кіберпартій. Ці групи були створені для вирішення проблем патентного права, інтелектуальної власності та файлообміну. Члени цих партій пропонують способи зміни відповідного законодавства. Багато з них підтримують інфоанархізм. Шведський політик Рікард Фальквінге заснував першу піратську партію в 2006 році. У тому ж році почалися розмови про створення Інтернаціоналу піратів, який був офіційно заснований у 2010 році. Піратський інтернаціонал включав партії з 37 країн світу на листопад 2017 року.

- У 2009 році італійський актор і блогер Беппе Грілло об'єднав кілька організацій у партію «П'яти зірок», яка зараз має 52 місця в Палаті депутатів Італії. У тому ж році в Сполучених Штатах була створена «Партія чаювання», яка охопила всю країну. З 2006 року піратські партії з'явилися в країнах по всьому світу, і зараз їх понад 60.

- Дослідники висловлюють різні думки щодо **кіберпартій**. Політологи звертаються до успіху мережевих партій в Європі, де вони отримали до 25% голосів на виборах до представницьких органів. Вони також відзначають помітний вплив нових партій на політику, придбання ними власної політичної сили. Інші вважають, що кіберпартії не можуть прийти до влади в провідних західних демократичних країнах. Це результат непрофесіоналізму кіберактивістів, ухильності кіберпартій до протестів і проблеми «цифрового бар'єру», тобто неповного проникнення цифрових технологій. Є також третій погляд: деякі люди не вважають, що кіберпартії є власними партіями. Ці дослідники вважають, що кіберпартії є інформаційними агентами тіньових спонсорів швидше, ніж незалежними політичними акторами.

- Дж. Клаппер, американський вчений вважав, що засоби масової інформації не мають великого впливу на політичну арену, відводячи їм завдання посилювати наявні переваги та інформувати **про перебіг виборчої кампанії**. Клаппер вважає малоімовірним, що виборці, які підтримують партії «лівого»

блоку, дивляться телепередачі, які пропагують ідеї партій «правого» блоку. Якщо вони дивляться, вони мало ймовірно, що будуть довіряти тому, що вони бачать, навіть якщо аргументи, які пропонуються в цих передачах, на перший погляд, переконливі для них, коли передача закінчиться. Так само читачі газет читають лише ті видання, які підтримують, а не змінюють свої політичні погляди [1]. Дж. Клаппер вважав ці механізми перегляду, інтерпретації та спогадів виборчих процесів постійним бар'єром, який заважає ЗМІ впливати на виборців. На його думку, вплив ЗМІ на виборців відбувається опосередковано через «фактори-посередники», такі як індивідуальна схильність людини до сприйняття інформації, включеність людини в соціальну групу з її ієрархією норм і цінностей, усний обмін інформацією, отриманою з ЗМК, і роль лідерів думки в тиражуванні та розподілі інформації.

В епоху постмодерну виразними стають тенденції до індивідуалізації стандартів життя, технологізації політичних процесів, впливу електронних ЗМІ на свідомість людей та екранної культури. На зниження ролі партій вплинула низка факторів, включаючи зміни в соціальній структурі суспільства, які призвели до більшої фрагментації суспільства, зменшення класових суперечностей і зниження ролі робітничого прошарку; зростання соціальної мобільності, що призвело до розколу класів і зниження групової солідарності; зростання економічного зростання та політики загального добробуту, що спонукало партії розробляти програми, орієнтовані на широку масу.

Ці підходи, поєднані в одній методології, дозволяють отримати комплексний погляд на виборчі процеси та поведінку виборців у контексті парламентських виборів 2022 року в країнах Європейського Союзу.

Аналіз теорій поведінки виборців є ключовим елементом дослідження виборчих процесів, оскільки він надає унікальний погляд на фактори, що впливають на рішення виборців та формування їхніх політичних переконань.

Відомий французький соціолог П'єр Бурдь'є зробив значний внесок у розвиток маркетингового підходу, розробивши концепцію політичного поля або політичного ринку в своїй роботі «Соціологія політики» [48]. Цей ринок охоплює як споживачів, так і виробників політичної продукції. Політичне життя можна описати за допомогою логіки попиту та пропозиції: політичне поле – це поле сил і поле боротьби, де в результаті конкурентної боротьби між агентами, які втягнуті в політичне поле, виникають політичні продукти, проблеми,

програми, аналізи, коментарі, концепції та події, з яких звичайні громадяни повинні вибирати [38].

Моделі раціонального вибору базуються на припущенні, що виборці діють як раціональні актори, обираючи оптимальний варіант для задоволення своїх інтересів. Аналіз економічних теорій, таких як модель голосування від Медлока та Даузена, розкриває, як виборці оцінюють користь та витрати свого голосу.

Аналіз соціально-психологічних теорій виборчої поведінки дозволяє розуміти вплив соціального оточення, групових норм та культурних чинників на вибір голосування. Теорії соціального впливу, такі як теорія соціального взаємодії та соціального впливу мали важливий внесок у розуміння виборчого рішення.

Дослідження впливу медіа на поведінку виборців включає аналіз ролі засобів масової інформації у формуванні публічної думки та перцепції політичних кандидатів. Теорії агенди налаштування та ефекту вибору засобами масової інформації допомагають розкрити, як медіа впливають на виборчий процес.

Американські дослідники Т. Паттерсон і Р. МакКлює, які провели дослідження ролі ЗМІ в президентській передвиборній кампанії 1972 року, виявили, що телевізійні новини та політична реклама не надають виборцям нової інформації про кандидатів. Крім того, телебачення взагалі не проводить просування кандидата та його іміджу. Коли виборець бачить кандидата, якому він вже віддає перевагу, інформація про нього сприймається позитивно, але коли він бачить іншого кандидата, його імідж сприймається негативно [58, с. 10].

С. Ленарт, інший вчений, стверджує, що на політичні установки та поведінку виборців значний вплив мають два елементи: міжособистісна комунікація та засоби масової інформації. ЗМІ та міжособистісне спілкування є двома джерелами інформації про суспільні проблеми. Звичайно, медіа відіграють важливу роль у цьому процесі, оскільки характер висвітлення цих тем у ЗМІ визначає теми дискусій, які відбуваються на рівні міжособистісного спілкування. Таким чином, політичний інформаційний потік можна визначити як процес, за допомогою якого міжособистісне спілкування прямо або опосередковано передає інформацію, отриману з медіа [52, с. 81-83].

Цей аналіз теорій поведінки виборців створить теоретичну основу для подальшого розгляду конкретних аспектів парламентських виборів 2022 року в країнах Європейського Союзу.

Вивчення виборчої поведінки вимагає використання різноманітних методів дослідження для отримання комплексного та об'єктивного уявлення про фактори, які впливають на рішення виборців.

В роботі «Американський виборець» А. Кембелл, В. Міллер і П. Конверс розробили модель, яку називають «воронкою причинності», щоб пояснити фактори, які впливають на голосування виборців. Вони стверджують, що «вісь воронки – це тимчасовий вимір. Події сприймаються так, ніби вони йшли одна за другою в послідовності причинних цілей, що сходилися від початку до краю воронки. Більшість складних подій у воронці є наслідком багатьох різних попередніх причин. Кожна з цих подій має численні наслідки, але наша увага зосереджується на залежній змінній поведінці. Ми поступово виключаємо наслідки, які не впливають на політичну дію, оскільки ми вимушені розглядати кожен окрему причину як значущу. Ефект конвергенції, сходження в одній точці, є наслідком цього. Отже, «воронка причинності» є прикладом рекурсивної моделі поведінки виборців, коли виборча кампанія є однонаправленою» [60, с. 24].

Кількісні методи дослідження виборчої поведінки базуються на статистичних аналізах та числових даних, що дозволяють зробити об'єктивні висновки. Серед них:

- Опитування та анкетування: Застосування структурованих анкет або опитувань для збору даних про виборчі уподобання та мотивації.
- Аналіз виборчих результатів: Систематичний аналіз офіційних результатів виборів, щоб визначити патерни голосування та зміни у партійних підтримках.
- Експериментальні дослідження: Проведення контрольованих експериментів для вивчення впливу різних факторів на виборче рішення.

Якісні методи вивчення виборчої поведінки дозволяють отримати глибше розуміння особистих думок та переживань виборців:

- Глибинні інтерв'ю: Проведення розширених інтерв'ю для детального вивчення індивідуальних думок та мотивацій виборців.

- Аналіз фокус-груп: Спостереження та аналіз групових обговорень для виявлення загальних та індивідуальних трендів у виборчій поведінці.

- Етнографічні дослідження: Вивчення виборчої поведінки через активне включення дослідника в політичні спільноти.

Експериментальні методи дозволяють вивчати виборчу поведінку в контрольованих умовах, враховуючи різні фактори впливу:

- Полеві експерименти: Проведення експериментів у реальних виборчих ситуаціях зі зміненими умовами.

- Симуляції виборчих сценаріїв: Моделювання різних ситуацій для вивчення впливу різних факторів на вибір голосування.

- Експерименти в лабораторних умовах: Застосування контрольованих експериментів для вивчення певних аспектів виборчої поведінки.

Вивчення виборчої поведінки вимагає ретельного розгляду різноманітних моделей та теорій, що розкривають основні мотивації та чинники, які впливають на рішення виборців. Однією з основоположних теорій виборчої поведінки є модель раціонального вибору, яка базується на припущенні, що виборець максимізує свою користь при виборі оптимального кандидата чи партії. Дослідження взаємозв'язку між економічними інтересами виборців та їхнім голосуванням буде зосереджено на аспектах, таких як економічна стабільність та соціально-економічні програми кандидатів.

Такі вчені, як Е. Даунс, М. Фіоріна та Д. Б'юкенен, пропонують раціонально-інструментальний підхід до вивчення виборчої кампанії, який привертає нашу увагу. Так, у своїй роботі «Економічна теорія демократії» Е. Даунс запропонував модель поведінки розумної людини, яка впливає на її рішення щодо вибору. «Кожний громадянин голосує за ту партію, яка, як він вважає, забезпечить йому більше вигод, ніж будь-яка інша» [45, с. 45], є основною цією ідеєю. Тим не менш, необхідно докладати певних зусиль, щоб визначити таку політичну силу. З цієї причини існує три типи витрат на отримання інформації: витрати на придбання – це витрати, пов'язані зі збором, обробкою та передачею даних; витрати на аналіз – це витрати, пов'язані з фактичним аналізом даних; і витрати на оцінку – це витрати, пов'язані з співвідношенням даних або фактичного аналізу з певною метою.

Починаючи з 60-х років політичні партії зазнали інституційної та правової трансформації, що призвело до формування так званої «партійної

держави». «Партійна держава» відрізняється посиленням ролі партій у державі та державною підтримкою, зокрема фінансовою. «Всеохоплюючі» партії поступово зливаються з державою, коли вони перебувають при владі протягом тривалого періоду часу. Сплата членських внесків поступово втрачає своє значення, а на національному рівні часто закріплюється законодавство про державне фінансування партій.

У результаті політичного зв'язку між партіями та державою універсальні партії перетворилися на партії картельного типу, який був описаний Р. Кацем і П. Меєром. Картельні партії функціонують, оскільки вони не можуть існувати поза владними структурами та хочуть керувати державою. Картельні партії служать своєрідним механізмом, за допомогою якого державні посади розподіляються між різними політичними структурами. Таким чином, картельні партії мають такі риси: тісний зв'язок із державою; більше державного фінансування; зменшення конкуренції між партіями; значні витрати на ЗМІ; професійна організованість і капіталомісткість виборчих кампаній.

Партії «нової хвилі», які виникли як альтернатива масовим у 1970-ті роки, також були частиною еволюції партій. Соціальні рухи боролися за поширення громадянських прав, захист навколишнього середовища, емансипацію та рівноправність. На основі цих рухів виникли партії. Мета цих партійних утворень полягала в тому, щоб створити альтернативу традиційним партіям для політичного представництва шляхом демократичної організації та відкритого стилю діяльності, децентралізації партійного управління, посилення впливу партії на місцевому рівні, гнучкості ідей і розширення взаємодії з неформальними об'єднаннями громадян [13, с. 164].

Єдиним помітним інституційним наслідком проникнення постматеріальних цінностей у соціально-політичну сферу тривалий час були «Зелені», які були найуспішнішими представниками типу партій «нової хвилі». Р. Інглхарт запропонував ідею «тихої революції» як основу постматеріальних цінностей. Термін описує «зеув від матеріальних цінностей з акцентом на економічній і фізичній безпеці до цінностей постматеріальних, з акцентом на проблемах - індивідуального - самовираження - і - якості - життя» в епоху постмодернізму.

Відповідно до теорії ретроспективного голосування М. Фіоріні, громадяни мають в своєму розпорядженні лише один вигляд порівняно

«твердих» даних: вони знають, як вони жили під даною адміністрацією». Щоб судити про результати цієї політики, їм не потрібно знати деталі економічної або зовнішньої політики діючої адміністрації [47, с. 5].

Теорії соціальної ідентичності та групової поведінки вказують на те, що виборче рішення часто формується на основі соціальних аспектів, таких як етнічна приналежність, класова афіліація чи релігійні переконання. Дослідження буде спрямоване на вивчення того, як ці соціальні фактори впливають на утворення виборчих уподобань.

Аналіз психологічних аспектів виборчої поведінки, зокрема теорій особистісних рис та психології груп, надасть можливість зрозуміти, як особистісні особливості виборців впливають на їхні рішення та сприйняття політичних кандидатів.

Ключовим фактором формування та реалізації парламентських виборів є виборча система та законодавство країни. Розглядається вибірковий процес, системи представництва, виборчі квоти, а також основні принципи та норми виборчого законодавства. Деякі країни використовують процентну виборчу систему, де мандати розподіляються партіям в залежності від їхнього виборчого результату. Аналізується ефективність цієї системи в забезпеченні широкого представництва та стабільності політичних партій. У деяких країнах використовується система мажоритарного голосування, де кандидат, що отримує найбільше голосів у виборчому окрузі, отримує мандат. Проводиться аналіз її впливу на стабільність та представництво. Деякі країни використовують комбінацію процентної та мажоритарної систем, щоб збалансувати різноманітні аспекти представництва та стабільності. Проводиться порівняльний аналіз переваг та недоліків цієї системи.

Аналізуються норми виборчого законодавства, які регулюють проведення виборчих кампаній, витрати та рекламу. Оцінюється їхній вплив на рівень конкуренції та відкритість виборчого процесу. Безпосередньо закладені норми виборчого законодавства, впливають на саму політичну боротьбу між партіями, та прописує самі правила гри.

Сучасні партійні тенденції дуже схожі на традиційні масові партії з постійним членством, міцною організаційною структурою та ідеологією. Через це цю несхожість іноді називають «кризою партій». Однак повернення до традиційних моделей партійних організацій не відбудеться через сучасні

тенденції суспільно-політичного розвитку. Партії продовжуватимуть змінюватися, щоб реагувати на нові виклики соціокультурного середовища. Науковці знову розглядатимуть ці зміни як кризу партій. «Політичні партії створили - демократію, - і - сучасна - демократія - без - партій - немислима» (Е. Шатшнайдер). Однак, незважаючи на це, партії продовжують бути основою демократичної системи легітимності та зміни влади. Отже, кожна наступна криза є результатом реакції політичних груп на зміну умов функціонування, що призвело до створення нових організаційних моделей [13, с. 146–147].

Щоб зрозуміти зміни в методологічних підходах до вивчення партійних систем, важливо знати, як змінювалися критерії класифікації партійних систем.

Класифікація сприяє розумінню сутності партійних систем. М. Дюверже (1954) створив найвідомішу класифікацію партійних систем, яка включає безпартійні, однопартійні, двохпартійні, багатопартійні та інші системи за допомогою простого підрахунку кількості партій, які конкурують. Політичне поле є місцем, де в результаті конкурентної боротьби між різними суб'єктами виникають політичні продукти, проблеми, програми, аналізи, коментарі та ідеї. Порівняно з позицією «споживача», звичайні люди повинні вибирати ці події. Політичне поле є як поле сил, так і поле боротьби, з метою зміни пропорцій цих сил, що формує його структуру. Логіка попиту і пропозиції можна використовувати для опису політичного життя [38].

Підсумовуючи результати виборів слід не забувати про емпіричність і аналіз результатів кількісних порівнянь. Зокрема, за допомогою таких аналітичних інструментів, як індекс ефективної кількості партій (класичний/Лааксо і Таагепери, Молінера, Данлеві і Бусека, Голосова), індекс фракціоналізації партійних систем (Рея), індекс диспропорційності та пропорційності виборчих систем (відповідно, Галлахера і Макі-Роуза).

Підрахунок ефективного числа партій є однією з найбільш ефективних методів оцінки партійної системи держави. Цей показник допомагає визначити різні проміжні варіанти партійних систем у традиційному ряді систем, які включають однопартійні, двопартійні та багатопартійні.

У 1979 році М. Лааксо та Р. Таагепера ввели в науковий обіг поняття ефективної кількості партій (ENP), яке використовується для визначення кількості політичних партій, які мають вплив. Індекс ефективної кількості партій є популярним інструментом для визначення різних партійних систем.

Він показує кількість партій і їх відносну вагу. Індекс розраховується на основі кількості підтримки, яку кожна партія отримує під час виборів. Враховано частку голосів виборців для оцінки ефективності політичних партій і розуміння локального політичного процесу [57]. В порівняльній політології існують коригуючі та альтернативні індекси, оскільки цей показник не є ідеальним. Індекс Г. Голосова є одним із таких індексів.

Індекс ефективної кількості партій Г. Голосова (GNP) кращий теоретично та практично, ніж індекс ефективної кількості партій М. Лааксо та Р. Таагепери (ENP). Крім того, для цього аналізу можна використовувати індекс ефективної кількості партій Молінера (MNP) і Данлеві Бусека (DB).

Д. Рей був першим, хто звернув увагу на проблему роздробленості парламенту, також відому як фракціоналізація, і запропонував вимірювати цю проблему за допомогою індексу Fe, який починається з нуля, що означає концентрацію влади в парламенті в руках однієї партії, і досягає одиниці, що означає, що кожне місце в парламенті належить різним партіям.

За методом Д. Рея значення індексу фракціоналізації (Fe) партійної системи варіюється від ідеальної однопартійної системи, у якій одна партія отримує всі голоси виборців і де $Fe = 0$, до повністю фракціоналізованої системи, у якій кожен виборець голосує за свою партію і де $Fe = 1$ [59].

Індекс Галлахера може мати значення від 0 до 100 у відсотковому вимірі залежно від результатів дослідження. Ці значення показують крайні випадки абсолютної пропорційності та абсолютної диспропорційності відповідно. Причому система вважається пропорційною з низьким рівнем диспропорційності за значенням від 0 до 1; система вважається «непропорційною» з низьким рівнем диспропорційності за значенням від 1 до 6; система вважається «непропорційною» з середнім рівнем диспропорційності за значенням від 7 до 13; і система вважається «непропорційною» з високим рівнем понад 13.

Індекс пропорційності виборчих систем Макі-Роуза є ще одним інструментом, який можна використовувати для вивчення пропорційності виборчих органів.

У сучасних умовах суспільно-політичного розвитку соціальна основа, функціональне навантаження та організаційні засади діяльності політичних партій змінюються. Це призводить до еволюції ідей і типологічних розробок.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В 2022 РОЦІ (ПОРТУГАЛІЯ, ФРАНЦІЯ, ДАНІЯ, ШВЕЦІЯ, СЛОВЕНІЯ)

Парламентські вибори у країнах Західної Європи визначаються не тільки політичними виборами, а й складним соціально-політичним контекстом, який включає історичні, культурні та економічні аспекти. Загальний огляд цього процесу дозволить краще зрозуміти особливості та тенденції, що визначають парламентські вибори в Західній Європі.

Західна Європа відрізняється різноманітністю виборчих систем, які можуть бути мажоритарними, пропорційними або комбінованими. Огляд історії еволюції цих систем дозволяє виявити динаміку змін та адаптацій в контексті політичного розвитку країн.

Політична система Західної Європи відрізняється різноманітністю партій та їхніми стратегіями. Аналіз партійного ландшафту та політичного спектра дозволяє визначити взаємовідносини між партіями, а також тенденції формування урядових коаліцій.

Порівняльний аналіз результатів парламентських виборів у країнах Західної Європи є ключовим етапом в розумінні динаміки політичного ландшафту та виборчих уподобань громадян. Цей аналіз дозволяє виявити спільні та відмінні риси виборчих систем та результатів голосування.

Порівняння результатів виборів охоплює аналіз змін у партійних структурах. Виявлення тенденцій у підтримці партій та їхній взаємодії допомагає розкрити динаміку політичного розвитку країн.

Порівняння ефекту соціоекономічних чинників на виборчі результати дозволяє визначити, як економічна ситуація, соціальні питання та інші аспекти впливають на рішення виборців. Це важливо для розуміння динаміки голосування та формування політичних уподобань.

Порівняння рівня участі у виборчих процесах та зацікавленості громадян у політиці дозволяє виявити, наскільки активно громадяни беруть участь у формуванні влади та наскільки важливою вони вважають політику.

Виборчі технології та кампанії визначають ефективність виборчого процесу і грають важливу роль у формуванні публічної думки та результатів

голосування. В даному розділі проведемо аналіз використання виборчих технологій та кампаній у країнах Західної Європи.

Активне використання соціальних мереж та цифрових медіа є ключовим елементом виборчих кампаній у сучасних умовах. Аналіз ролі платформ, таких як Facebook, Twitter та Instagram, дозволяє визначити, як кандидати та партії взаємодіють з виборцями у віртуальному просторі.

Мікротаргетинг, або вплив на конкретні групи виборців, стає все більше популярним у виборчих кампаніях. Аналіз того, як ці методи використовуються для персоналізації повідомлень та залучення конкретних аудиторій, важливий для розуміння стратегій політичних сил.

Незважаючи на зростання цифрових медіа, телебачення та традиційні ЗМІ залишаються важливими інструментами виборчих кампаній. Аналіз ролі телевізійних дебатів, інтерв'ю та публікацій у газетах дозволяє зрозуміти, як політичні кандидати взаємодіють із змістовною частиною виборців.

Фінансування виборчих кампаній має великий вплив на їхній успіх. Аналіз джерел фінансування, лімітів та транспарентності важливий для забезпечення справедливого та етичного виборчого процесу.

Португалія має однопалатний парламент. До складу Асамблеї Республіки входять 230 депутатів, які обираються кожні чотири роки за системою пропорційного представництва у 22 виборчих округах з кількома кандидатами. Мадейра та Азорські острови є двома автономними регіонами, які утворюють окремий виборчий округ, на додаток до вісімнадцяти столичних округів. Крім того, існує дві групи португальських емігрантів: ті, що проживають в Європі, і ті, що проживають в інших частинах світу, складають першу групу.

Виборці не можуть вказати свої уподобання в списках кандидатів, яких вони хочуть підтримати на парламентських виборах, оскільки списки кандидатів заборонені. Після виборів для розподілу місць використовується метод д'Хондта.

30 грудня 2022 року відбулися дострокові вибори до Асамблеї Республіки, яка складається з 230 представників у португальському парламенті.

Під час португальського революційного транзиту (1974-1976), який часто називають «ходом революційного процесу», нові демократичні партії були змушені створювати власні організаційні структури, що призвело до формування партійної системи країни та системи народного представництва та

розбудови організаційних структур з нуля. Наразі партійна система Португалії складається з двох центристських партій.

Соціал-демократи (правоцентристи) та соціалісти (лівоцентристи) – це дві центристські партії, які по чергово перебувають при владі.

На парламентських виборах 6 жовтня 2019 року дев'ять політичних партій отримали місця в Асамблеї Республіки:

- Соціалістична партія (PS), яка налічує 108 парламентарів і яку очолює нинішній прем'єр-міністр Антоніу Кошта, була створена в 1973 році; Соціалістична партія перемогла на виборах, отримавши 119 місць з 230, що становить абсолютну більшість. На попередніх виборах його результат був незначно нижчим, на 108 місцях. Соціалістична партія Португалії більше схожа на німецьких соціал-демократів, ніж на традиційних соціалістів [7].

- з 79 місцями - Соціал-демократична партія (СДП), права політична організація, заснована в 1974 році, яку з 2018 року очолює Руй Ріу,

- радикальний лівий Лівий блок (BE) на чолі з Катаріною Мартінс (19 депутатів) був створений у 1999 році;

- Партія зелених (PEV), створена в 1982 році, Демократична інтервенція (ID) та Комуністична партія (PCP), які сформували Унітарну демократичну коаліцію (CDU) в 1921 році. Коаліцію очолює Жероніму де Соуза, і вона має дванадцять місць;

- Християнсько-демократична партія на чолі з Франсіско Родрігесом душ Сантушем, Соціал-демократичний центр/Народна партія (CDS/PP), була створена в 1974 році і зараз має п'ять місць;

- Люди-Тварини-Природа (PAN), заснована у 2009 році партія захисту прав тварин та навколишнього середовища на чолі з Інес Соуза Реал, має чотири місця.

- Правопопулістська партія Андре Вентури «Чега (Досить)» (CH), створена у 2019 році, має одне місце; «Португалія – одна з п'яти країн ЄС поряд з Британією, Ірландією, Мальтою і Люксембургом, яка до 2019 р. не мала обраної крайньої правої партії в парламенті. У 2019 р. партія «Chega» отримала на виборах 1 депутатський мандат» [14, 138].

- Ліберальна ініціатива Жоао Котріма де Фігейредо (IL), партія, створена у 2017 році, має одне місце;

- Ліва екологічна партія LIVRE (Вільні) (L) має одного обраного депутата.

Кожні п'ять років народ Португалії обирає Президента Республіки шляхом загального прямого голосування. У першому турі голосування 24 січня 2021 року Марселу Ребелу де Соуза, чинний глава держави та колишній лідер Соціал-демократичної партії (СДП) з 1996 по 1999 рік, був переобраний на другий термін з 60,66% голосів. Він значно випередив Андре Вентуру (СН) (11,93%) та Ану Гомеш (PS), яка балотувалася без підтримки своєї партії (12,96% голосів). Португальські виборці склали чотири з десяти (39,26%) від загальної кількості.

Соціалістична партія (PS) на чолі з прем'єр-міністром Антоніу Коштою перемогла на дострокових парламентських виборах у Португалії 30 січня. Хоча останні опитування громадської думки показували, що вона йшла ніздря в ніздрю з Соціал-демократичною партією (СДП), вона врешті-решт отримала абсолютну більшість в Асамблеї республіки. Соціалісти отримали 41,68% голосів і здобули 117 місць, що на 9 більше, ніж на попередніх парламентських виборах 6 жовтня 2019 року.

Соціал-демократична партія (СДП), правоцентристська партія на чолі з Руї Ріу, не досягла успіху і залишилася позаду соціалістів: вона отримала 27,80% голосів і 71 обраного депутата (-8). «Двопартійність все ще добре тримається в Португалії, тому що вся антипартійна, антикорупційна маргінальність не голосує. Очікується, що Соціалістична партія і Соціал-демократична партія, як і раніше, контролюватимуть близько двох третин місць у парламенті», - прогнозує Антоніу Коста Пінту, професор Інституту соціальних наук Лісабонського університету.

Чега (Досить) (СН), права популістська партія Андре Вентури, стала третьою політичною силою в країні з 7,15% голосів і 12 обраними депутатами (+11). Прорив популістів є реальним і важливим для Португалії, де ця політична тенденція раніше була відсутня, що робить країну своєрідним винятком у Європі. «Крайнім правим політичним утворенням складно здобути прихильність у Португалії після чотирьох десятиріч фашистської диктатури. В останні роки Португалія не прийняла велику кількість мігрантів, як це зробили прибережні країни Середземномор'я, країни Північної Європи та Німеччина» [14, с. 138].

Ліберальна ініціатива (IL) на чолі з Жоао Котрімом де Фігейреду посіла четверте місце з 4,98% голосів. Вона отримала 8 місць (+7).

Ліві радикали, які стояли біля витоків дострокових парламентських виборів, зазнали краху. Лівий блок (BE), представником якого є Катаріна Мартінс, набрав 4,46% голосів і отримав 5 місць (-14), а Унітарна демократична коаліція (CDU) на чолі з Жероніму де Соуза отримала 4,39% голосів і вдвічі скоротила кількість обраних членів: 6 (-6).

27 жовтня 2021 року Унітарна демократична коаліція та Лівий блок, союзники Соціалістичної партії в парламенті, приєдналися до чотирьох правих партій у парламенті в їхній опозиції до фінансового законопроекту на 2022 рік. Законопроект не пройшов, і президент Республіки Марсело Ребелу де Соуза оголосив про своє рішення розпустити Асамблею Республіки, що призвело до організації дострокових парламентських виборів. Останнє парламентське голосування 6 жовтня 2019 року вже посилює Соціалістичну партію за рахунок її радикальних лівих союзників, а парламентські вибори 30 січня 2022 року підтвердили цей стан справ. «Це ідеологічне рішення (відхилення бюджету) матиме електоральну ціну як для Лівого блоку, так і для Унітарної демократичної коаліції, які будуть покарані за те, що не підтримали бюджет, який був скромним, але не бюджетом жорсткої економії», - попередила Марина Коста Лобо, політолог з Лісабонського університету.

Соціал-демократичний центр/Народна партія (СДЦ/НП), християнсько-демократична партія на чолі з Франсішку Родрігесом душ Сантушем, яка довгий час була союзником Соціал-демократичної партії, з якою вона часто керувала країною, а зараз страждає від сильних розбіжностей, зазнала краху, отримавши 1,61% голосів і втративши 5 своїх депутатів.

Партія «Люди-Тварини-Природа» (PAN), що захищає права тварин і природи, представником якої є Інес Суза Реал, втратила одного депутата. З 1,53% голосів вона отримала 3 місця. Ліві (Ліва) (L), ліва екологічна партія, зберегла свого депутата, набравши 1,28% голосів.

Явка виборців була вищою, ніж очікувалося. Вона склала 57,96%, що на 6,53% більше, ніж на попередніх парламентських виборах 6 жовтня 2019 року.

Для боротьби з утриманням від голосування уряд дозволив виборцям, які перебувають в ізоляції або на карантині перервати свою ізоляцію і проголосувати. Їм дозволили прийти на деякі з визначених виборчих дільниць за годину до закриття. Тисячі виборців, які перебувають на карантині або в будинках для літніх людей, також змогли виконати свій громадянський

обов'язок завдяки волонтерам, які прийшли забрати їхні голоси додому. Нарешті, щоб зменшити змішання населення, близько 315 000 людей вже почали голосувати достроково 23 січня.

Таблиця 1
Результати парламентських виборів Португалії 30 січня 2022 року
[56].

Політична партія	Кількість голосів	Відсоток голосів	Кількість мандатів
Socialist Party (PS)	2 246 983	41,68	117
Social Democratic Party (PSD)	1 498 605	27,80	71
Chega (CH)	385 543	7,15	12
Liberal Initiative (IL)	268 414	4,98	8
Democratic Unitarian Coalition (CDU)	236 630	4,39	6
Left Block (BE)	240 257	4,46	5
People-Animals-Nature (PAN)	82 250	1,53	3
Madeira First	50 634	0,94	3
Democratic Alliance (AD)	28 520	0,53	3
LIVRE (Free) (L)	68 971	1,28	1

ENP - індекс ефективної кількості партій Лааксо і Таагепери (класичний) 2,7563

MNP - індекс ефективної кількості партій Моллінера 1,7734

DB - індекс ефективної кількості партій Данлеві і Бусека 2,3569

GNP - індекс ефективної кількості партій Голосова 2,2636

Fe - індекс фракціоналізації Рея 0,6372

G - індекс диспропорційності виборчих систем Галлахера (класичний) 6,1264

MR - індекс пропорційності виборчих систем Макі-Роуза 90,1296

Таким чином, двопартійна система Португалії залишилася незмінною після позачергових парламентських виборів 2022 року. Зазначимо успіх праворадикальної партії «Chega», яка за декілька років стала третьою за рейтингом, а її лідер отримав 11,9 % голосів виборців на президентських виборах 2021 року. Крім того, слід зазначити, що партія «Соціально-

демократичний центр – Народна партія» зазнала важкої поразки на виборах, що призвело до того, що вона вперше за 47 років не отримала жодного мандата у парламенті.

Французький парламент є двопалатним. Він складається з Національної Асамблеї, нижньої палати, що складається з 577 депутатів, які обираються прямим загальним голосуванням на п'ять років, і Сенату, верхньої палати, що складається з 348 членів, які призначаються непрямым загальним голосуванням на шість років.

Депутати обираються за мажоритарною системою більшості у два тури у 577 виборчих округах (556 для департаментів метрополії, 10 для департаментів і територіальних громад заморських територій Франції та 11 для французьких громадян, які проживають за межами Франції). Для того, щоб бути обраним у першому турі голосування, кандидат повинен набрати абсолютну більшість голосів виборців, які взяли участь у голосуванні, і щоб ця цифра відповідала щонайменше чверті зареєстрованих виборців. Якщо жоден кандидат не був обраний у першому турі, через тиждень проводиться другий тур. У другому турі можуть балотуватися всі кандидати, які в першому турі отримали щонайменше 12,5% голосів зареєстрованих виборців у виборчому окрузі. Якщо лише один кандидат відповідає цій умові, до другого туру допускається кандидат, який набрав другу найбільшу кількість голосів у першому турі.

У Франції політичні партії отримують державну підтримку пропорційно до кількості голосів, отриманих кожною з них на парламентських виборах, за умови, що будь-який кандидат набрав мінімум 1% голосів виборців у щонайменше 50 виборчих округах.

Хоча Еммануель Макрон був переобраний 24 квітня у другому турі президентських виборів - вперше за часів П'ятої республіки - партії, які його підтримували, не змогли отримати абсолютну більшість у Національних зборах, нижній палаті парламенту, 19 червня під час другого туру парламентських виборів у Франції, незважаючи на двотурову мажоритарну систему, що стало першим випадком такого масштабу з 1988 року. Уряду не вистачило 15 голосів для перемоги.

«Парламентські вибори стануть справжнім випробуванням для переобраного президента. Адже за їх результатом він найімовірніше не матиме лояльної більшості у законодавчому органі. Голосування у першому турі

продемонструвало розкол у суспільстві та зростання популярності ультраправих та крайніх лівих, що загрожує Макрону втратою більшості у Національних зборах та контролю над урядом після парламентських виборів» [18 с. 3].

«Стратегічне голосування» не спрацювало, як і заклик до «республіканського фронту», який використовувався раніше.

Коаліція президентської більшості «Ансамбль», до якої входять «Відродження» (колишня «Республіка в русі», LREM), партія президента Еммануеля Макрона, «Демократичний рух» Франсуа Байру та "Горизонти", партія колишнього прем'єр-міністра (2017-2020) Едуарда Філіпа, трохи випередила в першому турі 12 червня з 25,75%, але не змогла здобути абсолютну більшість (289 місць) у другому турі 19 червня. Вона отримала 245 місць з 577, що складають півколо Бурбонського палацу, таким чином, не дотягнувши до 44 і отримавши 38,6% голосів.

У складі «Ансамблю» партія «Відродження» матиме 172 місця (-94 місця порівняно з 2017 роком), MoDem - 43 (-14), а «Горизонти» - 27.

Новий народний еколого-соціальний союз (NUPES), до складу якого входять партія «Франція Інсуміс» (LFI) Жана-Люка Меланшона, Соціалістична партія (PS) на чолі з Олів'є Фором, Комуністична партія (PCF) на чолі з Фаб'єном Русселем та «Європа Екологія-Ле Верт» (EE-LV) на чолі з Жюльєном Байю, отримав 131 місце та 31,6% голосів виборців.

У NUPES LFI отримає 72 місця (+55), PS - 26 (-2), EELV - 23, PC - 15 (=). Але кожна зі складових повинна буде сформувати групу, для цього потрібно 15 обраних депутатів, а це означає, що ЛФІ не буде головною опозиційною групою.

Дійсно, з 89 депутатами і 17,3% голосів Національне об'єднання (НО), права популістська партія Марін Ле Пен, невдалого суперника Еммануеля Макрона на президентських виборах 10 і 24 квітня, при такому способі голосування отримує неочікуване представництво і збільшення на 81 місце в порівнянні з 2017 роком (8 обраних), що дозволить їй сформувати групу, чого не було в 2017 році. На відміну від Жан-Люка Меланшона, який не балотувався на переобрання, Марін Ле Пен, майбутній голова групи депутатів «РН», не перейме крісло від Джордана Барделли, а буде опозиційною фігурою в Національних зборах.

Правоцентристи (LR) отримали 61 місце і 7% голосів виборців. Вони втратили 31 місце і статус першої опозиційної групи, який мали раніше. Перш за все, LR має шукати нового лідера, оскільки президент Крістіан Якоб, який не балотувався на переобрання, заявив, що йде у відставку після закінчення виборів, а також нову політичну лінію. З огляду на посилення крайніх радикалів у Національній асамблеї, «Республіканці» будуть дуже затребувані для того, щоб уможливити або не уможливити формування більшості. Чи буде це «урядовий пакт», до якого закликають деякі його члени, чи рішення в кожному конкретному випадку залежно від текстів, що буде більш невизначеним шляхом?

Явка була низькою: 46,23%. Більше половини населення Франції (53,77%) вирішили не голосувати. Цей показник утримання на 1,51 пункту вищій, ніж у першому турі голосування (52,49%). Ця цифра підтверджує тенденцію, яка спостерігається з 2002 року, а саме: збільшення рівня утримання від участі у голосуванні між двома турами парламентських виборів. Однак це на 3,36 пункти менше, ніж у другому турі парламентських виборів 2017 року, коли було зафіксовано найвищий рівень утримання від голосування з 1958 року. П'ять років тому 57,36% виборців не прийшли на вибори.

Таблиця 2

Результати другого туру парламентських виборів у Франції 19 червня 2022 року [53].

Політична партія	Кількість голосів	Відсоток голосів	Кількість мандатів
Nouvelle union populaire écologique et sociale	6 555 984	31,60	131
Divers gauche	443 274	2,14	22
Divers	18 296	0,09	1
Régionaliste	264 802	1,28	10
Ensemble ! (Majorité présidentielle)	8 002 407	38,57	245
Divers centre	99 122	0,48	4
Union des Démocrates et des Indépendants	64 444	0,31	3
Les Républicains	1 447 877	6,98	61
Divers droite	231 073	1,11	10

Droite souverainiste	19 306	0,09	1
Rassemblement National	3 589 269	17,30	89

ENP - індекс ефективної кількості партій Лааксо і Таагепери (класичний)
3,7189

MNP - індекс ефективної кількості партій Моллінера 2,2253

DB - індекс ефективної кількості партій Данлеві і Бусека 3,0370

GNP - індекс ефективної кількості партій Голосова 2,8728

Fe - індекс фракціоналізації Рея 0,7311

G - індекс диспропорційності виборчих систем Галлахера (класичний)
7,5613

MR - індекс пропорційності виборчих систем Макі-Роуза 89,2021

Фолькетинг складається з 179 депутатів, які обираються на чотири роки данцями, що проживають у Королівстві, на основі пропорційного представництва за методом Сен-Лагюе. Виборці можуть підтримати партійний список або незалежного кандидата. Партії, представлені в парламенті, мають право висувати списки кандидатів, тоді як партії, не представлені в парламенті, повинні зібрати кількість підписів, що відповідає 1/175 частині дійсних голосів, поданих на попередніх загальних виборах.

Розподіл місць у парламенті відбувається у два етапи, спочатку за партіями, а потім за кандидатами. 135 з 175 місць у Фолькетингу є місцями за виборчими округами, решта 40 місць називаються компенсаційними. Вони розподіляються відповідно до кількості голосів, отриманих партіями на національному рівні. Такий метод розподілу допомагає забезпечити більш справедливе національне представництво «малих» партій. Щоб отримати право на розподіл компенсаційних місць, партія повинна отримати мінімальну кількість місць у певному виборчому окрузі або кількість голосів, що дорівнює або перевищує кількість голосів, необхідну для отримання місця принаймні у 2 з 3 регіонів королівства, або принаймні 2% голосів, поданих на національному рівні.

Червоний блок лівих партій переміг на дострокових загальних виборах у Данії, які відбулися 1 листопада.

Соціал-демократична партія (SD), отримала 27,54% голосів і 50 із 179 місць у Фолькетингу, єдиній палаті парламенту, що на 2 місця більше, ніж на попередніх виборах 5 Червень 2019. Партія залишається найбільшою в країні.

Сам Метте Фредеріксен що очолює цю партію сказав «це найкращі вибори для соціал-демократів за понад 20 років».

Соціалістична народна партія (SF) на чолі з Пією Ольсен Дір отримала 8,29% голосів і 15 місць (+1); список «Єдність» - Червоно-зелений альянс (E) здобув 5,16% голосів і 9 місць (-4).

З іншого боку, Соціал-ліберальна партія (RV) на чолі з Софі Карстен Нільсен зазнала санкцій за те, що стояла біля витоків падіння уряду партія висунула ультиматум Метте Фредеріксен з вимогою призначити вибори після літніх канікул, найпізніше на відкритті сесії парламенту 4 жовтня 2022 року [43]. Партія отримала 3,79% голосів і вдвічі скоротила кількість обраних депутатів - до 7 (-9), що є одним з найнижчих результатів в її історії. Під час виборчої кампанії лідерка RV заявила, що підтримає продовження роботи Метте Фредеріксен на посаді прем'єр-міністра, і ця заява дестабілізувала багатьох її однопартійців. Зелена і проєвропейська партія «Альтернатива (A)» на чолі з Франсіскою Розенкільде отримала 3,33% голосів і 6 місць у парламенті.

Разом ці п'ять партій отримали 48,11% голосів і 87 місць. Ліві сили також отримали два місця в Гренландії і одне місце на Фарерських островах, що дає їм більшість у 90 місць.

Блакитний блок, який об'єднує праві партії, отримав 41,06% голосів і 72 місця.

Ліберальна партія (V) на чолі з Якобом Еллеманном-Єнсенот отримала 13,31% голосів і вдвічі зменшила кількість своїх депутатів до 23 (-20), що є найнижчим результатом з часів загальних виборів 10 травня 1988 року (тоді її очолював Уффе Еллеманн-Єнсен, батько нинішнього лідера).

Данські демократи (AE), нещодавно засновані колишнім міністром імміграції та інтеграції (2015-2019) в уряді Ларса Локке Расмуссена (V) Інгер Стойберг (колишнім членом Ліберальної партії), увійшли до парламенту з 8,08% голосів і 14 депутатами. Ліберальний альянс (LA) на чолі з Алексом Ванопслагот отримав 7,87% голосів і 14 місць (+10) (партія, схоже, привернула увагу багатьох колишніх виборців Ліберальної партії); Консервативна народна партія (KF) на чолі з Сореном Папе Поульсенот отримала 5,51% голосів і 10

місць (-2), а Нові праві (D), націоналістична партія, заснована і очолювана Пернілле Вермунд, отримала 3,66% голосів і 6 місць.

Народна партія (DF), права популістська партія на чолі з Мортенем Мессершмідтом, зазнала різкого падіння: вона отримала 2,63% голосів і здобула 5 місць (-11), що є найнижчим результатом відтоді, як вона увійшла до Фолькетингу 24 роки тому.

Нарешті, «Помірковані» (M), засновані колишнім прем'єр-міністром (2015-2019) Ларсом Локке Расмуссеном, на той час лідером Ліберальної партії, увійшли до парламенту з 9,27% і 16 обраними депутатами.

Явка виборців була майже такою ж, як і на попередніх виборах 5 червня 2019 року. Вона склала 84,10% (-0,44 п.п.). Однак це була найнижча явка з 1990 року, оскільки данці традиційно масово приходять на вибори, щоб виконати свій громадянський обов'язок.

Таблиця 3

Результати парламентських виборів у Данії 1 листопада 2022 року [48].

Політична партія	Кількість голосів	Відсоток голосів	Кількість мандатів
Social Democratic Party (SD)	50	973 324	27,54
Liberal Party (V)	23	470 289	13,31
Moderate (M)	16	327 659	9,27
Socialist People`s Party (SF)	15	292 915	8,29
Danish Democrats (AE)	14	285 915	8,08
Liberal Alliance (LA)	14	278 098	7,87
Conservative People`s Party (KF)	10	194 808	5,51
Unity List-Red-Green Alliance (E)	9	182 305	5,16
Social Liberal Party (RV)	7	133 802	3,79
The New Right (D)	6	129 410	3,66
The Alternative (A)	6	117 629	3,33
People`s Party (DF)	5	93 100	2,63

ENP - індекс ефективної кількості партій Лааксо і Таагепери (класичний)
7,2411

MNP - індекс ефективної кількості партій Моллінера 3,9625

DB - індекс ефективної кількості партій Данлеві і Бусека 5,3709

GNP - індекс ефективної кількості партій Голосова 5,8039

Fe - індекс фракціоналізації Рея 0,8619

G - індекс диспропорційності виборчих систем Галлахера (класичний)
0,6356

MR - індекс пропорційності виборчих систем Макі-Роуза 98,7458

Швеція має однопалатний парламент, Риксдаг, що складається з 349 депутатів, які обираються кожні чотири роки за пропорційною системою. Країна поділена на 29 виборчих округів (по одному на округ, причому Стокгольм, Сконе та Вестра Гьоталанд розділені), які обирають 310 депутатів (в середньому 11, від 2 до 43 депутатів на округ). Голоси розподіляються відповідно до модифікованого методу Сен-Лагю з першим дільником 1,4.

Законні вибори відбуваються в 29 виборчих округах, де обирають 310 депутатів. Модифікований метод Сент-Лаге з першим дільником 1,4 використовується для розподілу голосів. Щоб забезпечити найбільш точне представництво голосів на національному рівні, решта 39 місць, які називають компенсаційними місцями, розподіляються між різними партіями. На ці компенсаційні місця обираються кандидати, чия партія має найбільшу кількість голосів у своєму окрузі. Щоб взяти участь у розподілі цих компенсаційних місць, партія повинна отримати 4 відсотки голосів на національному рівні або 12 відсотків у конкретному окрузі. Великі партії отримують значну перевагу від цієї системи, хоча середні партії можуть отримати лише 4 % голосів виборців по країні в цілому [5].

Решта 39 місць, які називаються компенсаційними, розподіляються між різними партіями для забезпечення найбільш точного представництва голосів виборців на національному рівні. На ці компенсаційні місця обираються кандидати, чия партія має найбільший залишок голосів у виборчих округах. Щоб взяти участь у розподілі цих компенсаційних місць, партія повинна набрати 4% голосів виборців на національному рівні або 12% у відповідному виборчому окрузі.

З 1998 року Швеція використовує преференційну пропорційну систему, яка дозволяє виборцям ставити позначку поруч з ім'ям кандидата, а в деяких випадках це може змінити, як розташований партійний список. Цей кандидат повинен отримати не менше 5% особистих голосів. Політичні партії не можуть отримати доступ до 4% голосів виборців [24].

Виборці можуть проголосувати за партію або віддати перевагу одному з кандидатів у списках, запропонованих партіями, і таким чином вплинути на розподіл мандатів. Під час підрахунку голосів встановлюється кількість місць, отриманих кожною партією, а потім кандидати в кожному списку, які набрали найбільшу кількість голосів за свої прізвища, оголошуються обраними.

Вперше в історії країни шведи не змогли визначити, яка партія перемогла на загальних виборах 11 вересня, після завершення голосування. Лише 14 вересня Шведська виборча комісія оголосила результати, які продемонстрували, наскільки мало розділяють два політичні табори.

Праві сили, до яких входять Християнські демократи (ХД) на чолі з Еббою Буш Тор, Ліберали (Л) на чолі з Йоханом Перссоном, Поміркована партія (П) на чолі з Ульфом Крістерссоном і популістські Шведські демократи (ШД) на чолі з Джиммі Акесоном, разом отримують 49,5% голосів виборців і 176 місць у парламенті, згідно з остаточними результатами.

Ліва партія (V) на чолі з Нуші Дадгостаром, Соціал-демократична партія (SAP) на чолі з прем'єр-міністром Магдаленою Андерссон, Партія зелених на чолі з Пером Болундом і Мяртою Стеневі, а також Центристська партія (С) на чолі з Анні Лёф є серед лівих сил, які, за прогнозами отримали 173 місця і 48,88% голосів виборців, що приблизно на 600 000 менше, ніж їхні опоненти.

Зрештою, перемогу здобули соціал-демократи (САП), які отримали 30,49% голосів і 8 додаткових місць. Шведські демократи (SD) з 20,6% голосів отримали 3 місця і посіли друге місце. Два місця отримали Зелені. Ліва партія втратила чотири місця, ліберали - три, християнські демократи - три, а Поміркована партія - два. Найбільше місць втратила Центристська партія (Ц) - сім.

Загалом висока явка виборців у Швеції на останніх загальних виборах 11 вересня 2018 року склала 80,62%, що на 6,56 відсоткових пункти нижче, ніж чотири роки тому.

Таблиця 4

Результати парламентських виборів Швеція 11 вересня 2022 року [62].

Політична партія	Кількість голосів	Відсоток голосів	Кількість мандатів
Соціал-демократична робітничка партія Швеція (1889)	1 892 402	30,35	107 (+7)
Шведські демократи (1988)	1 280 086	20,52	73 (+11)
Поміркована коаліційна партія (1904)	1 183 239	19,1	68 (-2)
Ліва партія (1917)	412 636	6,74	24 (-4)
Партія центру (1913)	415 880	6,72	24 (-7)
Християнські демократи (1964)	332 542	5,34	19 (-3)
Партія зелених (1981)	312 890	5,09	18 (+2)
Ліберали (1934)	285 022	4,62	16 (-4)

ENP - індекс ефективної кількості партій Лааксо і Таагепери (класичний) 5,1813

MNP - індекс ефективної кількості партій Моллінера 3,6578

DB - індекс ефективної кількості партій Данлеві і Бусека 4,2215

GNP - індекс ефективної кількості партій Голосова 4,5230

Fe - індекс фракціоналізації Рея 0,8070

G - індекс диспропорційності виборчих систем Галлахера (класичний) 2,0299

MR - індекс пропорційності виборчих систем Макі-Роуза 97,3816

Отже, за результатами виборів перемогу здобули праві сили, незважаючи на те, що соціал-демократи, які перебували при владі, набрали більше голосів ніж на попередніх виборах, покращивши таким чином свій результат. Праві сили, до складу яких входять правопопулістська партія «Шведські демократи», Поміркована коаліційна партія, партія «Християнські демократи», партія «Ліберали» разом здобули 49,5 % голосів і 176 депутатських місць. Ліві сили, які представлені Соціал-демократичною партією, Лівою партією, Партією зелених та Центристською партією, здобули 48,8 % голосів (приблизно на 600 000 менше, ніж їхні опоненти) і 173 місця. Явка виборців, яка завжди була високою (80,6 %), але в той же час нижчою на 6,5 %, ніж на виборах 2018 р.

Словенія має двопалатний парламент. Нижня палата, Асамблея, складається з 90 депутатів, які обираються кожні 4 роки за пропорційною системою. Конституція гарантує місця для 2 меншин (італійської та угорської), які визнані в країні. Їхні депутати обираються у двох виборчих округах (Копер і Лендева). Вибори до Національних зборів відбуваються за **пропорційною системою відкритих списків у восьми 11-мандатних округах з 4 % загороджувальним бар'єром (88 депутатів)**. А також по одному представнику обирається від італійської та угорської національної меншини за методом Борда [33, с. 496].

Національна рада, верхня палата парламенту, призначається кожні 5 років шляхом непрямого голосування і складається з 40 членів: 18 представників професійних та соціально-економічних секторів (4 від роботодавців, 4 від працівників, 4 від фермерів, малих підприємців та самозайнятих осіб і 6 від неприбуткових організацій) та 22 особи, які представляють місцеві інтереси. Роль Національної ради є лише дорадчою.

Для проведення загальних виборів Словенія поділена на 88 виборчих округів. Списки кандидатів, подані партіями, потребують підтримки 3 членів Скупщини та 100 виборців; списки, подані групою виборців, потребують підписів 1000 виборців у виборчому окрузі, в якому вони балотуються, щоб бути допущеними до виборів. Нарешті, політичні партії повинні представити щонайменше 35% жінок-кандидатів. Списки, в яких лише три кандидати, повинні включати щонайменше одного чоловіка та одну жінку. Голосування відбувається за пропорційною системою та преференційним голосуванням, виборець може вказати свої уподобання, проранжувавши кандидатів у списку. Перший розподіл місць відбувається на рівні виборчих округів з використанням квоти Дропа (кількість голосів, поданих за всі списки в окрузі, ділиться на кількість депутатів, обраних у цьому окрузі + 1). Решта місць розподіляється на загальнонаціональному рівні за методом д'Хондта, при цьому депутати обираються зі списків з найбільшими залишками.

Для того, щоб бути представленими у парламенті, політичним партіям необхідно набрати щонайменше 4% голосів виборців. Іноді округ обирає більше одного депутата, але деякі округи взагалі не обирають жодного депутата, як це було на виборах 13 липня 2014 року в 21 з 88 округів країни.

Депутати від меншин обираються за мажоритарною системою. Кандидатів на цю посаду повинні підтримати щонайменше 30 виборців.

Рух за свободу (GS) на чолі з Робертом Голобом виступив вперше на парламентських виборах у Словенії 24 квітня. Вона отримала 34,54% голосів і 41 з 90 місць у Національних зборах нижньою палати парламенту.

Вона значно випередила Демократичну партію (SDS) чинного прем'єр-міністра Янеза Янси, яка отримала 23,53% голосів і 27 обраних депутатів (+2 порівняно з попередніми парламентськими виборами 3 червня 2018 року). Розмір перемоги є несподіванкою, оскільки обидві партії йшли ніздря в ніздю згідно з опитуваннями громадської думки.

Партія «Нова Словенія» (NSi), очолювана Матеем Тоніним, посіла третє місце з 6,85% голосів і 8 депутатами (+1). За нею йдуть дві партії з коаліції «Конституційна дуга» (KUL): Соціал-демократи (SD) на чолі з Танею Файон отримали 6,65% голосів і 7 місць (- 3), а Ліві (L) на чолі з Лукою Месецем ледве подолали поріг у 4% голосів, необхідний для представництва в парламенті, з 4,38% і 5 обраними (- 4).

Словенці були дуже вмотивовані проголосувати. Явка склала 69,54%, що на 16,91 пунктів вище, ніж під час попереднього голосування 3 червня 2018 року (52,63%), і загалом це найвищий показник починаючи з 15 жовтня 2000 року.

Таблиця 5

Результати парламентських виборів Словенії 24 квітня 2022 року [55].

Політична партія	Кількість голосів	Відсоток голосів	Кількість мандатів
«Рух свободи»	403 663	34,5	41(нова партія)
Словенська демократична партія	274 934	23,5	27 (+2)
Коаліція «Нова Словенія –	80 089	6,8	8 (+1)

Християнські демократи»			
«Соціал-демократи»	77 741	6,6	7 (-3)
«Ліві»	51 202	4,4	5 (-4)

Якщо взяти до уваги надзвичайно високу явку виборців 69,54 відсотка, можна сказати, що голосування словенських виборців є ефективним, якщо говорити про довіру чи недовіру уряду Я. Янші. Незважаючи на це, Словенська демократична партія, яка контролює уряд, отримала 23,5 % голосів виборців, що дає їй 27 депутатських мандатів. У Словенії парламентські виборчі кампанії відрізняються радикальним і протестним голосуванням. Таким чином, словенське суспільство висловило недовіру поточному уряду і сподівалося, що нові політичні сили зможуть краще вирішувати соціальні проблеми.

ENP - індекс ефективної кількості партій Лааксо і Таагепери (класичний) 3,0395

MNP - індекс ефективної кількості партій Моллінера 2,0338

DB - індекс ефективної кількості партій Данлеві і Бусека 2,5928

GNP - індекс ефективної кількості партій Голосова 2,5003

Fe - індекс фракціоналізації Рея 0,6710

G - індекс диспропорційності виборчих систем Галлахера (класичний) 0,9963

MR - індекс пропорційності виборчих систем Макі-Роуза 98,8176

РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В 2022 РОЦІ (УГОРЩИНА, ІТАЛІЯ, БОЛГАРІЯ, ЛАТВІЯ, МАЛЬТА)

Парламентські вибори у країнах Центральної Європи визначаються своєрідним політичним та історичним контекстом. У цьому розділі проведемо огляд основних аспектів виборчих процесів у цьому регіоні, включаючи характеристики виборчих систем, особливості політичного ландшафту та ключові тенденції.

Аналіз виборчих систем у країнах Центральної Європи розкриє різноманіття підходів до голосування, чи то це мажоритарні, пропорційні або

комбіновані системи. Детальний огляд виборчого законодавства дозволить визначити правила формування парламенту та розподіл мандатів.

Аналіз ролі політичних партій у виборчих процесах виявить ключових гравців та їх стратегії. Опис партійного ландшафту, включаючи ідеологічні відмінності та динаміку підтримки, допоможе зрозуміти політичний контекст регіону.

Вивчення рівня участі громадян та динаміки їхніх виборчих уподобань є важливим аспектом для розуміння стабільності та змін у політичному пейзажі. Огляд факторів, що впливають на вибір голосування, включаючи соціальні, економічні та культурні аспекти, надасть повний образ виборчого процесу.

Аналіз виборчого участі та голосувальної поведінки є ключовим елементом для розуміння динаміки та впливу громадян на парламентські вибори у країнах Центральної Європи.

Вивчення рівня виборчого участі включає аналіз історичних тенденцій та факторів, що впливають на активність громадян під час виборчих процесів. Важливо розглядати як кількісні аспекти, так і соціальні чинники, що можуть визначати участь виборців.

Аналіз динаміки голосувальної поведінки включає в себе розгляд змін у виборчих уподобаннях, розподілі голосів між партіями та кандидатами, а також фактори, які впливають на вибір голосування. Дослідження варіацій у голосувальних тенденціях дозволяє виявити ключові фактори, що визначають політичні переваги громадян.

Основні фактори, що впливають на голосувальну поведінку, включають економічну ситуацію, соціокультурний контекст, політичні події та особистість кандидатів. Аналіз цих факторів дозволяє розкрити основні мотивації та визначити ключові тенденції виборчого рішення.

Міжнародне спостереження впливає на легітимність виборів, забезпечуючи перевірку виборчого процесу щодо відповідності міжнародним стандартам. Аналіз ефективності спостереження виявляє його роль у підвищенні довіри до виборчого процесу та рішень, що приймаються.

Важливим аспектом міжнародного спостереження є співпраця з місцевими виборчими органами. Аналіз цієї взаємодії допомагає визначити, наскільки спостерігачі можуть впливати на покращення організації та проведення виборів.

Національні Збори (Országgyűlés), єдина палата парламенту Угорщини що, складається з 199 депутатів, які обираються на 4-річний термін: 106 з них обираються в одномандатних округах, а 93 – на основі пропорційного представництва в межах країни. Таким чином, виборці мають два бюлетені: один - для вибору політичної партії, інший - для голосування за кандидата. Виборці, які зареєстровані як представники національних меншин, голосують за списки своїх меншин, а не за національні партії. Лише чверть голосів, необхідних для національних партій, необхідна для отримання мандату списком меншини. Національні меншини, які не отримали місць, можуть делегувати до парламенту своїх представників.

15 грудня 2020 року виборче законодавство змінило мінімальну кількість кандидатів, необхідну для участі партії у загальних виборах: тепер лише партії, які змагаються щонайменше у 71 виборчому окрузі щонайменше у 14 повітах та Будапешті, можуть висувати кандидатів за системою пропорційного представництва за списками.

Для того, щоб бути представленою в парламенті, партія повинна отримати щонайменше 5% голосів виборців; альянс з 2 партій - 10% голосів, а альянс з 3 або більше партій - 15%. Місця в національних списках розподіляються пропорційно поданим голосам; голоси, які не призвели до отримання партією місць, а також голоси партії, яка отримала місця, що перевищують виборчий поріг, потім перерозподіляються за методом д'Хондта.

Особливістю виборчої кампанії 2022 року було проведення об'єднаної опозицією виборчих кампаній у вересні-жовтні 2021 року. Екс-прем'єр-міністр Ф. Дюрчань ініціював об'єднання опозиційних сил після того, як він програв парламентські вибори 2010 року лідеру партії «Фідес» В. Орбану. Відтоді він не залишав спроб отримати реванш. Підтримка концепції Ф. Дюрчаня. Г. Карачонь, мер Будапешту, який також вважав, що перемога В. Орбана можлива лише за допомогою консолідації зусиль різних політичних сил. Таким чином була створена опозиційна коаліція «В єдності за Угорщину», яка складалася з таких політичних партій: «Демократична коаліція», «Рух за кращу Угорщину», «Йоббік», «Діалог за Угорщину», «Рух Моментум», «LMP – Зелена партія Угорщини», «Угорська соціалістична партія» та «Демократична партія» [36].

Будь-яка партія, яка бажає представити список на виборах в одномандатних округах, повинна зібрати щонайменше 500 підписів виборців. В

одномандатних виборчих округах кандидати можуть бути висунуті як політичними партіями, так і громадянами.

Альянс молодих демократів - Громадянський союз (FIDESZ-MPSZ), партія прем'єр-міністра Віктора Орбана, здобула значну перемогу на загальних виборах, що відбулися 3 квітня в Угорщині. У 2018 році блок Віктора Орбана переміг на виборах до парламенту Угорщини. Тоді прем'єр вдало скористався наслідками міграційної кризи в ЄС, накачав угорців мігрантофобією, отримавши 133 з 199 мандатів у парламенті, що становить лише 2/3 голосів. Важливо відзначити, що Орбан отримав конституційну більшість під час свого третього скликання парламенту. Угорці навіть звикли до цього [35]. Партія отримала 53,0% голосів і 135 місць у парламенті (+2 у порівнянні з попередніми виборами 8 квітня 2018 року). «Найбільш очевидно причиною популярності чинного прем'єр-міністра та партії «Фідес» є тривале перебування при владі, за час якого, зокрема, було накопичено політичну вагу й відбулося «проникнення» представників партії та афілійованих до неї осіб в адміністративну, інформаційну та бізнесову сфери держави. У політичній системі на чолі з В. Орбаном роками формувалися механізми впливу на угорських громадян та їх мобілізації під час парламентських виборів. Не варто забувати й про значну кількість угорців, які мешкають у сусідніх державах (Румунії, Словаччині, Україні, Сербії) й також беруть участь у голосуванні» [9; с. 2].

Об'єднані за Угорщину (UH), альянс 6 опозиційних партій - Соціалістичної партії (MSZP), Демократичної коаліції (DK), Партії діалогу (PM), Партії зелених «Робимо політику по-іншому» (LMP), «Імпульс» та «Руху за кращу Угорщину» (Jobbik) - на чолі з Петером Маркі-Заєм, отримала 35,04% голосів і 56 місць (-10). Виборці спростували останні опитування, які прогнозували запеклу боротьбу між прем'єр-міністром та опозицією. Віктор Орбан навіть може пишатися тим, що зберіг більшість у дві третини голосів у парламенті, що дозволяє йому вносити поправки до Конституції. Він став прем'єр-міністром у далекому 1998 році. Після своєї останньої перемоги Орбан розпочне свій п'ятий термін на цій посаді. Він був прем'єром безперервно з 2010 року, що робить його четвертим разом поспіль, на відміну від президентів, у яких зазвичай немає обмежень щодо кількості термінів перебування на посаді [35]. Наша Батьківщина (МНМ), партія Ласло Торочкаї, яка відкрито

позиціонує себе як гомофобська, антициганська та антисемітська партія, створена у 2018 році всупереч волі Габора Вона, на той час лідера Руху за кращу Угорщину, з метою нормалізації та переорієнтації своєї політики, входить до Орсаягулеса, єдиної палати парламенту, з 6,17% голосів і 7 обраними депутатами. Партія проводила кампанію проти того, що вона називала «ковідною диктатурою».

Явка виборців була майже такою ж, як і на виборах 2018 року: 68,7% (+ 1,14 пункту). «На прихильників «Фідес» особливо не вплинули скандали, що супроводжували передвиборчу кампанію цієї партії. Напередодні дня голосування було оприлюднене розслідування, згідно з яким російські хакери впродовж щонайменше 1 років мали доступ до ІТ-системи угорського МЗС,0 через яку намагалися отримати доступ і до відповідних мереж держав – членів НАТО. Проте політичне керівництво Угорщини жодним чином не засудило такі дії РФ. Навпаки, Орбан відвідав Москву, що відбулося 1 лютого 2022 р., тобто саме тоді, коли у західному світі йшлося про можливе вторгнення РФ в Україну» [9; с. 3].

Слід зазначити, що Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) направила на ці вибори 3 квітня виняткову місію з 200 спостерігачів. До цього лише Болгарія приймала таку місію на виборах 12 травня 2013 року. ОБСЄ охарактеризувала вибори 2014 і 2018 років як «вільні, але не чесні» і заявила, що вибори 2018 року «характеризувалися масовим змішанням ресурсів держави і правлячої партії, що підірвало здатність суперників конкурувати на рівних».

Таблиця 6

Результати парламентських виборів 3 квітня 2022 року в Угорщині [61].

Політична партія	Кількість голосів	Відсоток голосів	Кількість мандатів
«ФІДЕС» / ХДНП	2 735 018	53,10	135
Об'єднана опозиція «В єдності за Угорщину»	1 804 740	35,04	57
Партія «Наша Батьківщина»	317 897	6,17	6
Список німецької національної меншини	57 421	1	1

ENP - індекс ефективної кількості партій Лааксо і Таагепери (класичний)
1,8413

MNP - індекс ефективної кількості партій Моллінера 1,2811

DB - індекс ефективної кількості партій Данлеві і Бусека 1,6577

GNP - індекс ефективної кількості партій Голосова 1,4922

Fe - індекс фракціоналізації Рея 0,4569

G - індекс диспропорційності виборчих систем Галлахера (класичний)
10,6363

MR - індекс пропорційності виборчих систем Макі-Роуза 87,8063

Отже, Орбан зі своєю політичною силою черговий раз здобув перемогу на виборах. Виступаючи перед своїми прихильниками в Будапешті після того, як стали відомі попередні результати, він зазначив, що «ця перемога запам'ятається на все життя, тому що так багато людей ополчилися проти нас: ліві вдома, ліві за кордоном, бюрократи в Брюсселі, всі фонди та організації імперії Сороса, іноземні ЗМІ і, зрештою, навіть український президент».

Крім того, після виборів 15 вересня 2022 року члени Європарламенту заявили, що країна під керівництвом Орбана стала «гібридним режимом виборчої автократії», порушуючи демократію, основні права та верховенство закону [20].

Парламент Італії складається з двох палат, які обираються на 5 років. Виборча система, що діє в країні, називається Розателлум. З 2020 року Палата депутатів налічує 400 членів, а Сенат - 200. В обох палатах парламентарі обираються за змішаною системою: три восьмі членів (тобто 147 депутатів і 74 сенатори) обираються за мажоритарною системою; п'ять восьмих (245 депутатів і 122 сенатори) - за пропорційною системою. Італійці, які проживають за кордоном, обирають 8 депутатів і 4 сенаторів за спеціальною пропорційною системою (яка дозволяє преференційне голосування).

Італійські політичні партії, не представлені в парламенті, повинні зібрати від 1 500 до 4 000 підписів виборців, які проживають у виборчому окрузі (300 у Валле-д'Аоста), перш ніж вони зможуть балотуватися на парламентських виборах у цьому окрузі. Кандидати на посаду депутата повинні бути не молодше 25 років, а ті, хто балотується до верхньої палати парламенту, - не

молодше 40 років. Крім того, якщо депутатів можуть обирати італійці віком від 18 років, то членів Сенату можуть обирати лише ті, кому виповнилося 25 років.

Ультраправий альянс, швидше за все, отримає владу в Римі. Політсили Маттео Сальвіні та Сільвіо Берлусконі, відомі як «друзи Путіна», увійдуть до нього. Швидше за все, популістська партія «Брати Італії» Джорджії Мелоні очолить уряд. Політична сила з неофашистським походженням, яка маловідома в Україні, найбільше симпатизує італійцям [2].

Місця розподіляються за методом Харе. Прохідний бар'єр для обрання за пропорційною системою встановлений на рівні 3% місць у парламенті (10% для коаліції партій).

Як і прогнозували всі соціологічні опитування, коаліція правих партій з великим відривом перемогла на парламентських виборах, що відбулися в Італії 25 вересня. Fratelli d'Italia (FdI), популістська партія на чолі з Джорджією Мелоні, яка отримала 4,26% голосів на попередніх парламентських виборах 4 березня 2018 року, отримала понад чверть голосів (25,99%), ставши провідною італійською політичною партією всього через десять років після свого створення. З іншого боку, «Ліга» (Lega), інша популістська партія на чолі з Маттео Сальвіні, зменшила свій результат удвічі: 8,77% голосів. Forza Italia (FI), колишнього президента Ради Сільвіо Берлусконі, набрала лише 8,11% голосів, що також вдвічі менше, ніж у 2018 році. Також слід згадати про те, що Сільвіо Берлусконі, відомий політик, який керував кампанією «Вперед, Італія!», заснував TikTok, головними темами виборчої кампанії в Італії були чотири: економічна криза, мігранти, фашистське минуле «Братів» і потенційний вплив Росії [29].

Коаліція, сформована партіями «Ліга» та «Вперед, Італія», набрала 43,79% голосів і отримала абсолютну більшість у Палаті депутатів та Сенаті. "Вже кілька років поспіль ультраправі партії збирають майже 40% голосів виборців. Але між «Лігою» та «Фрателлі д'Італія» існує тенденція коли перша програє на виборах, друга навпаки виграє.

Коаліція лівих сил на чолі з Демократичною партією (PD) на чолі з Енріко Летта, до якої також входять «Європа+Демократи» Емми Боніно (EU+), «Європа Верде», «Громадянське зобов'язання» Луїджі Ді Майо (IC) та Альянс зелених і лівих (AVS), зазнала важкої поразки, отримавши 26,13% голосів.

Заклик до корисного голосування для блокування Джорджії Мелоні не спрацював. Демократична партія отримала 19,07% голосів.

Популістська партія «Рух п'яти зірок» (M5S), очолювана Джузеппе Конте, зуміла встояти, отримавши 15,43% голосів, хоча вона також вдвічі знизила свій результат порівняно з голосуванням 4 березня 2018 року. M5S, яка завжди вважала своїм пріоритетом захист найбільш незахищених італійців, в останні тижні виборчої кампанії боролася за збереження доходу від громадянства (reddito di cittadinanza) - доходу в розмірі від 480 до 9360 євро на рік, який може надаватися протягом 18 місяців поспіль і яким користуються понад мільйон сімей, і, в цілому, за кращий захист громадян перед обличчям нестримної інфляції та соціальних проблем.

Центристська коаліція під назвою Terzo Polo (третій полюс), сформована Карло Календа, лідером партії «Азіоне» (Az), і Маттео Ренці, лідером партії «Italia Viva» (IV), отримала 7,79% голосів виборців. Обидва лідери роблять ставку на розбіжності між різними партіями правої коаліції, які можуть мати труднощі у збереженні своєї єдності, що може дозволити центристській коаліції нав'язати себе в якості короля.

Явка виборців склала 64,07%, що є різким зниженням у порівнянні з голосуванням 4 березня 2018 року (-9,79 пунктів).

Таблиця 7

Результати парламентських виборів 25 вересня 2022 року в Італії [44].

Політична партія	Кількість голосів	Відсоток голосів	Кількість мандатів
Брати Італії (2012)	7 302 517	30,98	119
Демократична партія (2007)	5 356 180	17,96	69
Ліга (1991)	2 278 217	17,18	66
Рух п'яти зірок (2009)	4 333 972	13,54	52
Вперед, Італіє! (2009)	2 278 217	11,71	45
Дія – Viva Італія	2 186	5,46	21

(2022)	669		
Альянс зелених і лівих (2022)	1 018	3,12	12
	669		

ENP - індекс ефективної кількості партій Лааксо і Таагепери (класичний) 5,1600

MNP - індекс ефективної кількості партій Моллінера 3,6040

DB - індекс ефективної кількості партій Данлеві і Бусека 4,1937

GNP - індекс ефективної кількості партій Голосова 4,3020

Fe - індекс фракціоналізації Рея 0,8062

G - індекс диспропорційності виборчих систем Галлахера (класичний) 7,5427

MR - індекс пропорційності виборчих систем Макі-Роуза 88,0105

Урядова коаліція в Італії складалася з трьох партій: «Брати Італії», «Ліга» та «Вперед, Італіє!». Дж. Мелоні, лідер партії «Брати Італії», став прем'єр-міністром. Лише лідерка «Братів Італії» дійсно підтримує Україну серед цих партій. Дж. Мелоні підтримує всі спроби Європейського Союзу та НАТО допомогти Києву з моменту повномасштабного вторгнення [53]. Вона підтримала лінію допомоги М. Драгі Україні. Дж. Мелоні заявила, що «оголошення про приєднання до Російської Федерації чотирьох областей України після фіктивних референдумів, проведених в умовах насильницької військової окупації, не має юридичного чи політичного сенсу». На її думку, «В. Путін вкотре демонструє своє неоімперіалістичне бачення радянського зразка, що загрожує безпеці всього європейського континенту» [23].

Парламент Болгарії є однопалатним. Народні збори складаються з 240 депутатів, які обираються кожні 4 роки у 31 багатомандатному виборчому окрузі, що відповідає областям (графствам) країни. Система голосування змішана: 31 депутат обирається за мажоритарною системою більшості (мажоритарна система відносно більшості), а 209 - за пропорційною системою (закриті списки). Для розподілу місць використовується метод Харе-Німейера. «У парламентських виборах, які відбулися 2 жовтня 2022 року, взяли участь 24 політичні партії та 6 виборчих коаліцій. Народні збори Болгарії складаються з 240 депутатів, які обираються за пропорційною системою закритих партійних списків у 31 багатомандатному виборчому окрузі з бар'єром у 4 відсотки» [33, с. 279].

Для того, щоб бути представленою в парламенті, політична партія повинна набрати мінімум 4% голосів виборців, які взяли участь у голосуванні. Кандидати повинні бути не молодше 21 року. Партії повинні зібрати підписи щонайменше 15 000 виборців і внести 10 000 левів (5 113 євро), які повертаються, якщо вони отримують мінімум 1% голосів виборців.

Незалежні кандидати повинні отримати підтримку щонайменше 10 000 виборців у виборчому окрузі, в якому вони балотуються.

З 2016 року болгарари також мають можливість на президентських і парламентських виборах опустити бюлетень, в якому чітко зазначено: «Я не підтримую жодного з кандидатів».

Партія «Громадяни за європейський розвиток Болгарії» (ГЕРБ) на чолі з Бойко Борисовим перемогла на загальних виборах у Болгарії 2 жовтня, отримавши 25,36% голосів виборців. За ними слідувала коаліція «Ми продовжуємо зміни», коаліція Кирила Петкова, яка отримала 20,20%. Рух за права і свободи (ДПС), партія, що представляє турецькомовну меншину на чолі з Мустафою Карадаєм, посіла третє місце з 13,71%. За нею слідували «Відродження» (Vazrazhdane, V), націоналістична партія, яка виступає за вихід Болгарії з Європейського Союзу і НАТО та зближення країни з Росією, на чолі з Костадином Костанідовим, яка отримала значний приріст з 10,17%, і Соціалістична партія (БСП) на чолі з Корнелією Ніновою, яка здобула 9,31% ГОЛОСІВ.

Демократична Болгарія, ліберальна коаліція «Так Болгарія», «Демократи за сильну Болгарію» та «Зелені» на чолі з Христо Івановим, посіла 6-те місце з 7,45%. Нарешті, партія «Болгарський підйом» (БВ), заснована Стефаном Яневим, колишнім прем'єр-міністром експертного уряду (травень-грудень 2021 року) та міністром оборони (грудень 2021 року - березень 2022 року), звільненим Кирилом Петковим через його прохолодну підтримку України, увійшла до Народних зборів, єдиної палати парламенту, з 4,62%.

З 7 політичними партіями наступний болгарський парламент буде таким же фрагментованим, як і попередній.

Явка виборців була дуже низькою, частково через втому від виборів після чотирьох загальних виборів (і одних президентських) за 18 місяців. Лише чверть болгар прийшли на виборчі дільниці (25,58%), що становить -12,85 пунктів порівняно з попередніми загальними виборами 14 листопада 2021 року.

Таблиця 8

Результати парламентських виборів у Болгарії 2 жовтня 2022 року [43].

Політична партія	Кількість голосів	Відсоток голосів	Кількість мандатів
Виборчий блок «ГЄРБ – Союз демократичних сил»	634 627	25,33	67
Виборча коаліція «Продовжуємо ЗМІНИ»	506 099	20,20	53
Партія «Рух за права і свободи» (1990)	344 512	13,75	36
Партія «Відродження»	254 952	10,18	27
Болгарська соціалістична партія (1990)	232 958	9,30	25
Виборчий блок «Демократична Болгарія» (2018)	186 528	7,45	20
Партія «Болгарський розквіт»	115 872	4,63	12

Таким чином, конфігурація партійної системи залишилася незмінною після виборів і залишилася багатопартійною системою поляризованого плюралізму. Склад партійної системи також майже не змінився, і це стосується лише тих депутатських місць, які зараз мають політичну силу. На жаль, урядова коаліція не була створена після виборів, тому в Болгарії відбудуться ще одні дострокові вибори. Це свідчить про те, що болгарський парламентаризм і партійна структура зазнали серйозної кризи, а також про те, що політичні лідери в Народному зборі не бажають домовлятися [26].

ENP - індекс ефективної кількості партій Лааксо і Таагепери (класичний) 5,3562

MNP - індекс ефективної кількості партій Моллінера 3,9205

DB - індекс ефективної кількості партій Данлеві і Бусека 4,3941

GNP - індекс ефективної кількості партій Голосова 4,6276

Fe - індекс фракціоналізації Рея 0,8133

G - індекс диспропорційності виборчих систем Галлахера (класичний) 0,2307

MR - індекс пропорційності виборчих систем Макі-Роуза 99,6108

З 1998 року за методом Сент-Лаге 100 членів Сейму Латвії обираються на 4 роки пропорційним голосуванням. Виборці обирають список, але вони можуть просувати або виключати кандидатів, додавши додаткові відмітки біля їхніх імен.

Латвія має п'ять округів для загальних виборів: Ризький (в якому можуть голосувати латиші, які перебувають за кордоном), Відземський, Латгальський, Земгальський і Курземський. За чотири місяці до голосування Центральна виборча комісія визначає необхідну кількість місць у кожному окрузі (від 13 до 29), виходячи з кількості населення в окрузі. Кандидати не можуть бути молодше 21 року. З 2009 року особи, які працювали технічними працівниками колишніх радянських служб безпеки, можуть балотуватися на загальних виборах. Однак колишні посадові особи СРСР, Латвійської Радянської Соціалістичної Республіки або служб безпеки, розвідки чи контррозвідки не можуть балотуватися. Політична партія повинна отримати щонайменше 5% голосів усіх виборців, щоб отримати представництво в парламенті.

За результатами волевиявлення сім партій і виборчих блоків отримали мандати депутатів. З них чотири партії та блоки отримали перші депутатські мандати: «Прогресивні», «За стабільність», «Латвія на першому місці» та «Об'єднаний список». «Ліспайська партія», партія «Об'єднання регіонів» і «Зелена партія» складають «Об'єднаний список». У новому Сеймі будуть представлені партії «Нова єдність», «Національне об'єднання «Все для Латвії», «Вітчизні і свободі / ДННЛ» і виборча коаліція «Союз зелених і селян» [19].

Партії, які хочуть брати участь у загальних виборах, повинні бути засновані принаймні за рік до дня голосування та мати щонайменше 500 членів. Кожна партія може витратити до 708 053 євро на агітацію під час виборів 1 жовтня.

На загальних виборах у Латвії 1 жовтня перемогла партія «Нова єдність» (СП), партія прем'єр-міністра Крішаніса Каріньша. Вона отримала 18,97% голосів і 26 зі 100 місць у Саеймі, єдиній палаті парламенту, що на 18 відсотків більше, ніж на попередніх загальних виборах 6 жовтня 2018 року. Ці вибори відбувалися в умовах війни в Україні, але успіх першого глави латвійського уряду, який залишився при владі після повного чотирирічного терміну роботи парламенту, безсумнівно, був визначальним фактором. Національна безпека була центральною темою виборчої кампанії.

Партія мера Вентспілса Айвара Лембергса «Союз зелених і фермерів» (ZZS) посіла друге місце з 12,51% і 16 депутатськими мандатами (+5). Далі йдуть Об'єднаний список (AS), альянс Зелених і консервативних партій навколишнього середовища, з 10,88% і 15 місцями; Національний альянс (AN), очолюваний Райвісом Дзінтарсом, з 9,27% і 13 місцями; «За стабільність!» (S!), популістська партія «За стабільність!» (S!), популістська партія, що утворилася в результаті розколу «Гармонії», на чолі з Алексеем Росліковим, яка набрала 6,83% і отримала 11 місць.

Права партія Айнарса Слесерса «Латвія перша» (LPV) отримала 6,24% і 9 місць; соціал-демократична партія «Прогресивні» (P) увійшла до Сейму з 6,16% і 10 обраними депутатами.

Контекст війни також пояснює поразку російськомовної партії «Гармонія (С)», першої опозиційної партії за останні десять років. Вона не пододала 5% поріг голосів, необхідний для представництва в парламенті. Однак її лідер Яніс Урбановіч, зайняв позицію на підтримку України, тоді як у 2014 році «Гармонія» вирішила зберегти нейтралітет під час вторгнення російської армії до Криму, і партія зберегла свої зв'язки з російським лідером Владіміром Путіним.

Партія «Російський союз Латвії» (LKS), партія Тетяни Зданокі і Мирослава Митрофанова, яка не представлена в парламенті з 2006 року, зазнала тієї ж долі, що й «Гармонія». Партія відмовилася засудити Москву після агресії російської армії проти України. Вона заявила, що шкодує про стан війни і закликала Київ і Захід знайти шляхи для припинення бойових дій.

Провал російських партій значно ускладнює створення коаліції. Вона буде абсолютно відрізватися від попередньої.

З одного боку, партія «Нова єдність» чинного прем'єр-міністра Кріш'яніса Каріньша виграла вибори. Партія отримала близько 19 відсотків голосів. Це означає, що Каріньш має право очолити коаліцію.

Крім того, є висока ймовірність того, що кандидат від «Нової єдності» Едгарс Рінкевичс залишиться на посаді міністра закордонних справ.

Щоправда, цього разу потрібно відмовитися від латвійської традиції мати «свого» міністра фінансів для прем'єра. Через те, що Яніс Рейрс, чинний глава Мінфіну, не пройшов до Сейму, міністерський портфель не може бути передбачуваним через низьку підтримку [30].

Явка виборців склала 59,26%, що вище, ніж на виборах 6 жовтня 2018 року (+4,5 пункти).

Таблиця 9

Результати парламентських виборів Латвії 1 жовтня 2022 року [42].

Політична партія	Кількість ГОЛОСІВ	Відсото к ГОЛОСІВ	Кількість мандатів
Партія «Нова єдність» (2010)	169 829	18,97	26
Коаліція «Союз зелених та селян» (2002)	112 138	12,44	16
Виборчий блок «Об'єднаний список» (2022)	97 482	11,01	15
Партія «Національне об'єднання «Все для Латвії» – «Вітчизні і свободі / ДННЛ» (2010)	83 121	9,29	13
Партія «За стабільність!» (2021)	61 243	6,80	11
Партія «Латвія на першому місці» (2021)	55 936	6,24	9
Партія «Прогресивні» (2017)	55 184	6,16	10

Зазначимо основні результати виборів: розпад проросійського електорату та поразка двох російських партій («Злагода» та «Російський союз Латвії»; створення проєвропейської урядової коаліції, яка складається з партій «Нова єдність», «Національне об'єднання» та виборчого блоку «Об'єднаний список»; руйнування етноцентричної моделі голосування; з'явилися нові популістські партії, такі як «Латвія на першому місці» та «За стабільність!».

ENP - індекс ефективної кількості партій Лааксо і Таагепери (класичний) 6,1425

MNP - індекс ефективної кількості партій Моллінера 4,5919

DB - індекс ефективної кількості партій Данлеві і Бусека 4,9943

GNP - індекс ефективної кількості партій Голосова 5,1815

Fe - індекс фракціоналізації Рея 0,8372

G - індекс диспропорційності виборчих систем Галлахера (класичний)
1,8755

MR - індекс пропорційності виборчих систем Макі-Роуза 97,1467

З моменту здобуття Мальтою незалежності 21 вересня 1964 року лише дві політичні партії отримали місця в парламенті: Лейбористська партія (PL), що знаходиться в лівій частині політичного спектру, і Націоналістична партія (PN), що знаходиться в правій частині. Обидві партії протистоять одна одній у таких питаннях, як Європа, оподаткування та приватизація. На архіпелазі сильні партійні розбіжності, а лояльність виборців до своїх партій висока. Нарешті, мальтійці є найчисленнішою групою серед європейців, яка ходить на виборчі дільниці на кожних виборах, не маючи жодних зобов'язань голосувати.

Парламент Мальти є однопалатним. Палата представників складається з 67 депутатів, обраних у тринадцяти виборчих округах, по п'ять депутатів від кожного округу, але можуть бути виділені додаткові депутати для забезпечення відповідності між часткою голосів виборців і кількістю партійних місць, яка завжди повинна бути непарною. Системою голосування є доволі складною: багатомандатна система пропорційного представництва, відома як система єдиного голосу, яку острів поділяє з 1921 року лише з двома країнами світу: Ірландією та Австралією. Було передбачено кілька реформ, спрямованих на спрощення цієї системи голосування. Але все було марно. У 1987 і 1996 роках все ж таки було прийнято кілька поправок, зокрема, щоб гарантувати, що партія з найбільшою кількістю перших виборів отримає більшість. 12 грудня 1981 року Націоналістична партія посіла перше місце на парламентських виборах, але отримала менше місць, ніж Лейбористська партія, що призвело до політичної кризи на архіпелазі.

На парламентських виборах виборець розміщує в алфавітному списку кандидатів тих, кого він або вона хоче обрати, в порядку їхніх уподобань. Виборець ставить цифру 1 навпроти свого першого кандидата, потім 2, 3, 4 і так ділі, навпроти прізвищ інших кандидатів у списку. Першою операцією підрахунку голосів є обчислення виборчого коефіцієнту (коефіцієнт Хагенбаха-Бішоффа), тобто мінімальної кількості голосів, яку кандидат повинен набрати, щоб бути обраним.

Цей коефіцієнт - це загальна кількість поданих голосів, поділена на кількість місць, що підлягають заповненню в кожному виборчому окрузі,

збільшена на одиницю. Кандидат, який набирає цю кількість голосів, оголошується обраним. Надлишок голосів розподіляється між кандидатами, які були обрані в якості другого вибору. Кандидати з найнижчими показниками вибувають, а голоси, які вони набрали, передаються кандидатам, що залишилися, у наступному порядку в бюлетені. Цей процес повторюється до тих пір, поки не залишиться місць, що підлягають заповненню.

Кандидати можуть балотуватися максимум у двох округах. Якщо їх обирають в обох округах, вони обирають, який з них вони представлятимуть наприкінці виборів. Вакантні місця розподіляються на так званих позачергових виборах до першої сесії Палати представників, яка має відбутися протягом двох місяців після оголошення результатів виборів. Будь-який кандидат, який не пройшов на виборах, може балотуватися на позачергових виборах у своєму виборчому окрузі. Однак на практиці у виборах беруть участь лише кандидати від партії, яка залишила місце вакантним таким чином, загальний результат залишається незмінним.

Лейбористська партія (PL) Роберта Абели, яка перебуває при владі вже дев'ять років, перемогла на виборах 26 березня на Мальті, здобувши третю перемогу поспіль після загальних виборів 2013 і 2017 років. Це перший успіх Роберта Абели, який замінив Джозефа Муската на посаді глави уряду в січні 2020 року.

Він отримав 55,11% голосів і 38 місць (+1 у порівнянні з попередніми виборами 3 червня 2017 року). Націоналістична партія (PN) на чолі з Бернардом Гречем отримала 41,74% голосів і 27 місць (-1) і, таким чином, не змогла скоротити розрив з лейбористами.

Явка виборців, найнижча за всю історію архіпелагу з моменту здобуття Мальтою незалежності в 1974 році, склала 85,68%, що на 6,38 пунктів нижче, ніж на загальних виборах 3 червня 2017 року. Це вперше з 1996 року, коли явка була нижчою за 90%. Тим не менш, мальтійці залишаються найчисленнішим серед європейців народом, який ходить на виборчі дільниці на кожних виборах, не маючи жодних зобов'язань брати участь у голосуванні. На цих виборах молодь у віці від 16 до 18 років мала право голосу.

Таблиця 10

Результати парламентських виборів Мальти 26 березня 2022 року [46].

Політична партія	Кількість	Відсоток	Кількість
------------------	-----------	----------	-----------

	голосів	голосів	мандатів
Лейбористська партія (PL)	162 707	55,11	38
Націоналістична партія (PN)	123 233	41,74	27

Отже за результатами парламентських виборів в Мальті, які відбулися 26 березня 2022 року перемогли дві партії «Лейбористська партія» та «Націоналістична партія» та отримали таку кількість мандатів «PL» 38 та «PN» 27, різницею з минулими виборами є один мандат, а ось «Демократична партія» «PD» не змогла пройти відсотковий бар'єр.

ENP - індекс ефективної кількості партій Лааксо і Таагепери (класичний) 1,9444

MNP - індекс ефективної кількості партій Моллінера 1,6522

DB - індекс ефективної кількості партій Данлеві і Бусека 1,8274

GNP - індекс ефективної кількості партій Голосова 1,7104

Fe - індекс фракціоналізації Рея 0,4857

G - індекс диспропорційності виборчих систем Галлахера (класичний) 1,5590

MR - індекс пропорційності виборчих систем Макі-Роуза 98,4410

ВИСНОВКИ

У ході дослідження парламентських виборів 2022 року в країнах Європейського Союзу, було успішно вирішено поставлені завдання та проведено глибокий аналіз виборчих процесів. Отримані результати не лише висвітлюють ключові аспекти виборчої динаміки, але й базуються на ретельному порівняльному аналізі політичних систем окремих країн ЄС.

Вирішення завдань дослідження:

Аналіз методології вивчення виборчих процесів та поведінки виборців:

Проведено ретельний розгляд методологічних підходів, що дозволило визначити та використовувати оптимальні інструменти для оцінки виборчих процесів та аналізу поведінки виборців.

Дослідження парадигм парламентських виборів в Західній та Центральній Європі:

Проведений аналіз парламентських виборів у країнах Західної та Центральної Європи дозволив виявити особливості виборчих систем та ключові тенденції в політичному спектрі кожної країни.

Розрахунок індексів ефективної кількості партій та інших параметрів:

На основі аналізу виборчих систем застосовано індекси, такі як ENP, MNP, DB, GNP, Fe, G, та MR. Ці індекси дозволили визначити рівень ефективності та диспропорційності в системах представництва, а також оцінити фракціональність та пропорційність.

Аналіз виборів за використанням індексів:

ENP - індекс ефективної кількості партій Лааксо і Таагепери (класичний):

Цей індекс вказує на ефективність виборчої системи та кількість конкуруючих партій. Високі значення можуть свідчити про зростання політичної конкуренції.

MNP - індекс ефективної кількості партій Моллінера:

Цей індекс враховує концентрацію виборчого підтримки та показує, наскільки ефективно розподілені голоси між партіями.

DB - індекс ефективної кількості партій Данлеві і Бусека:

Цей індекс враховує концентрацію голосів та різноманіття виборчої участі.

GNP - індекс ефективної кількості партій Голосова:

Цей індекс визначає ефективність представницької системи в розподілі голосів між партіями.

Fe - індекс фракціоналізації Рея:

Враховує різноманіття та фракціоналізацію політичного ландшафту.

G - індекс диспропорційності виборчих систем Галлахера (класичний):

Визначає міру диспропорційності в розподілі місць за результатами виборів.

MR - індекс пропорційності виборчих систем Макі-Роуза:

Враховує рівень пропорційності в розподілі місць з урахуванням кількості отриманих голосів.

Отримані індекси нададуть можливість зробити об'єктивні висновки щодо ефективності та представництва виборчих систем країн Європейського Союзу, а також визначити основні тенденції виборчої динаміки у 2022 році.

Аналіз парламентських виборів у країнах Західної Європи (Португалія, Франція, Данія, Швеція, Словенія) вказує на високий рівень політичної конкуренції та стійку тенденцію до розподілу влади між різними партійними групами. Португалія та Франція демонструють високий рівень ефективної кількості партій, свідчаючи про жвавий політичний ландшафт та широкий спектр вибіркових варіантів для громадян. Данія та Швеція володіють виразним рівнем пропорційності в системі представництва, що підтримує концепцію справедливого розподілу голосів, тоді як Словенія виявляє особливості у формуванні фракцій та політичних альянсів.

Дослідження парламентських виборів у країнах Центральної Європи (Угорщина, Італія, Болгарія, Латвія, Мальта) виявило різноманіття виборчих систем та їхніх особливостей. Угорщина та Італія відзначаються високим рівнем ефективної кількості партій, але одночасно виявляють тенденцію до концентрації голосів, що може вказувати на домінування окремих політичних сил. Болгарія та Латвія, навпаки, визначаються вищим рівнем фракціоналізації та розподілу влади між різними групами. Мальта продемонструвала низьку пропорційність, що може ставити під сумнів репрезентативність політичних інститутів.

Поява мережевих/кіберпартій, які працюють за допомогою сучасних цифрових технологій. У них є такі риси, як відсутність офіційного членства та організаційної структури, безпосередня взаємодія з виборцями та мінімізація партійного апарату та чисельності: «Йоббік» в Угорщині, «Рух п'яти зірок» в Італії. Інші політичні сили останнім часом активно запозичують принципи організаційної роботи мережевих партій.

Західна та Центральна Європа відрізняються не лише своєю політичною культурою, але й системами представництва. В першому регіоні спостерігається тенденція до більш широкого політичного спектру та високого рівня конкуренції, тоді як у другому регіоні акцент зроблено на різноманітті фракцій та стійкої політичної фрагментації. Важливою висновкою є необхідність індивідуального аналізу кожної країни для забезпечення адекватності підходів до політичних процесів та розуміння їхнього впливу на демократію в кожному конкретному контексті.

Можна зробити такі висновки, аналізуючи парламентські вибори в країнах Європейського Союзу 2022 року. Нові соціально-політичні розбіжності

привели до більшої фрагментації партійних систем. Нові соціальні конфлікти більш локалізовані та фрагментовані, ніж постійні та складні. Розбіжності по інтересам часто є ситуаційними та тимчасовими, що створює в основному короткочасні та нестійкі об'єднання. Таким чином, політика, яка зараз є більш «конкретною», «монопроблемною» і не зосереджена на довгострокових проектах, починає розпадатися. Приклад Швеція, Італія, Латвія, Болгарія.

З часом «мейнстрімні» партії починають втрачати домінуючий статус у партійних системах. Це безпосередньо пов'язано з останніми кризами, які виникають через збільшення дистанції між виборцями та політичним класом, спричиненим глобалізацією; збільшення потенціалу для протесту, такого як євроскептики, націоналісти, антиглобалісти та «зелені», а також криза ліво-правої системи в таких країнах як Франція, Італія та Словенія.

По-третє, існує сильна боротьба між партіями «нової політики» та «мейнстрімними». Основними факторами успіху партій «нової політики» є такі: розчарування населення політикою та політичними партіями, зростання недовіри до них; зниження ідентичності партії; зменшення впливу політичних партій на функціонування урядів; медіа, професіоналізація та професіоналізація політики; деідеологізація політичного життя.

Праворадикальні партії отримали більшу популярність, вони стали менш важливими та пережили «руконепотискання». Виникнення нового соціально-політичного поділу між постмодерністською глобалізованою елітою та простими громадянами національних держав є основною причиною появи правих популістських політичних партій у Європі. Наприклад, партії «Йоббік», «Наша Батьківщина» (Угорщина), «Національне об'єднання» (Франція), «Шведські демократи» (Швеція); «Ліга», «Рух п'яти зірок», «Вперед, Італіє!» (Італія); «Латвія на першому місці», «За стабільність!» (Латвія); «Данська народна партія» (Данія) та багато інших.

Схожість

Джерела з Інтернету

126

1	https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/50293/1/%d0%9e%d1%81%d1%82%d0%b0%d0%bf%d0%b5%d1%86%d1%8c...	2.15%
2	http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/33/33_2023.pdf	1.16%
3	https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/dis_kopynets.pdf	0.59%
4	https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/35913/1/%d0%95%d0%bb%d0%b5%d0%ba%d1%82%d0%be%d1%80...	0.06% 3 джерела
5	https://preprod.cairn.info/revue-pouvoirs-2022-4-page-155.htm	0.43% 12 джерел
6	https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/13946/1/%D0%9D%D0%90%D0%A3%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%90...	0.15% 4 джерела
7	https://www.robert-schuman.eu/en/doc/oeo/oeo-1951-en.pdf	0.31%
8	https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/04/4/7137219	0.06%
9	https://uk.wikipedia.org/wiki?curid=3519641	0.3%
11	http://postua.info/wp-content/uploads/2020/02/pati_systes_lviv_region_2006-2017.pdf	0.19%
12	http://abstracts.donnu.edu.ua/article/download/3973/4006	0.06% 17 джерел
13	http://uchika.in.ua/vibori-ta-viborchi-sistemi.html?page=20	0.11% 13 джерел
14	https://ronl.org/leksii/gosudarstvo-pravo/277055	0.11% 6 джерел
15	https://ua-referat.com/?red=6068	0.09% 11 джерел
17	https://ua-referat.com/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8_%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%96...	0.07% 5 джерел
18	https://jpl.donnu.edu.ua/article/download/5657/5683	0.07% 3 джерела
19	http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/30/30_2022.pdf	0.07%
20	https://ir.library.knu.ua/server/api/core/bitstreams/453b3f6f-4b1f-444f-bbf0-0559581b15b4/content	0.07% 6 джерел
21	https://journals.nmetau.edu.ua/index.php/itmm/issue/download/125/101	0.06% 31 джерело
22	https://ua.mistergoodideas.com/news	0.06%

23	http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/30372/1/kons_pravo.pdf	0.06%
24	http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/874/derzhava_i_pravo_problemi_stanovlennya_i.pdf?isI5джерел	0.06%

Цитати

Цитати

23

- 1 Fratelli d'Italia (FdI), популістська партія на чолі з Джорджіа Мелоні, яка отримала 4,26% голосів на попередніх парламентських виборах 4 березня 2018 року, отримала понад чверть голосів (25,99%), ставши провідною італійською політичною партією всього через десять років після свого створення.
- 2 «партія є спільність осіб, які публічно сповідують одну і ту ж політичну доктрину»
- 3 «1) легітимізація повноважень виборної особи чи органу; 2) комунікація (забезпечує зв'язок виборців як носіїв різноманітних інтересів з обранцями як потенційними виразниками цих інтересів); 3) наймання політичних кадрів (обраним особам тимчасово надаються владні повноваження); 4) забезпечення політичної конкуренції між різними політичними силами; 5) оновлення політичної еліти; 6) зміна волевиявлення електорату шляхом голосування за депутатські мандати (таким чином визначається ступінь підтримки виборцями діючих у суспільстві політичних партій чи окремих кандидатів); 7) встановлення напрямку суспільнополітичного розвитку країни в чітко визначений термін»
- 4 «Кодекс належної практики у виборчих справах»
- 5 «Доповідь по виборчі системи: Огляд можливих результатів та критерії вибору»
- 6 «Соціологія політики»
- 7 «вільні воронки – це тимчасовий вимір. Події сприймаються так, ніби вони йшли одна за другою в послідовності причинних цілей, що сходилися від початку до краю воронки. Більшість складних подій у воронці є наслідком багатьох різних попередніх причин. Кожна з цих подій має численні наслідки, але наша увага зосереджується на залежній змінній поведінці. Ми поступово виключаємо наслідки, які не впливають на політичну дію, оскільки ми вимушені розглядати кожен окрему причину як значущу. Ефект конвергенції, сходження в одній точці, є наслідком цього. Отже, «воронка причинності» є прикладом рекурсивної моделі поведінки виборців, коли виборча кампанія є однонаправленою»
- 8 «Кожний громадянин голосує за ту партію, яка, як він вважає, забезпечить йому більше вигод, ніж будь-яка інша»
- 9 «громадяни мають в своєму розпорядженні лише один вигляд порівняно 10 «твердих» даних: вони знають, як вони жили під даною адміністрацією»
- 10 «Португалія – одна з п'яти країн ЄС поряд з Британією, Ірландією, Мальтою і Люксембургом, яка до 2019 р. не мала обраної крайньої правої партії в парламенті. У 2019 р. партія «Chega» отримала на виборах 1 депутатський мандат»
- 11 «Двопартійність все ще добре тримається в Португалії, тому що вся антипартійна, антикорупційна маргінальність не голосує. Очікується, що Соціалістична партія і Соціал- демократична партія, як і раніше, контролюватимуть близько двох третин місць у парламенті»
- 12 «Крайнім правим політичним утворенням складно здобути прихильність у Португалії після чотирьох десятиріч фашистської диктатури. В останні роки Португалія не прийняла велику кількість мігрантів, як це зробили прибережні країни Середземномор'я, країни Північної Європи та Німеччина»
- 13 «Це ідеологічне рішення (відхилення бюджету) матиме електоральну ціну як для Лівого блоку, так і для Унітарної демократичної коаліції, які будуть покарані за те, що не підтримали бюджет, який був скромним, але не бюджетом жорсткої економії»
- 14 «Парламентські вибори стануть справжнім випробуванням для перебраного президента. Адже за їх результатом він найімовірніше не матиме лояльної більшості у законодавчому органі. Голосування у першому турі 20 продемонструвало розкол у суспільстві та зростання популярності ультраправих та крайніх лівих, що загрожує Макрону втратою більшості у Національних зборах та контролю над урядом після парламентських виборів»

15 «Демократична партія»

16 «Найбільш очевидною причиною популярності чинного прем'єр-міністра та партії «Фідес» є тривале перебування при владі, за час якого, зокрема, було накопичено політичну вагу й відбулося «проникнення» представників партії та афілійованих до неї осіб в адміністративну, інформаційну та бізнесову сфери держави. У політичній системі на чолі з В. Орбаном роками формувалися механізми впливу на угорських громадян та їх мобілізації під час парламентських виборів. Не варто забувати й про значну кількість угорців, які мешкають у сусідніх державах (Румунії, Словаччині, Україні, Сербії) й також беруть участь у голосуванні»

17 «На прихильників «Фідес» особливо не вплинули скандали, що супроводжували передвиборчу кампанію цієї партії. Напередодні дня голосування було оприлюднене розслідування, згідно з яким російські хакери впродовж щонайменше 10 років мали доступ до IT-системи угорського МЗС, через яку намагалися отримати доступ і до відповідних мереж держав – членів НАТО. Проте політичне керівництво Угорщини жодним чином не засудило такі дії РФ. Навпаки, Орбан відвідав Москву, що відбулося 1 лютого 2022 р., тобто саме тоді, коли у західному світі йшлося про можливе вторгнення РФ в Україну»

18 «ця перемога запам'ятається на все життя, тому що так багато людей ополчилися проти нас: ліві вдома, ліві за кордоном, бюрократи в Брюсселі, всі фонди та організації імперії Сороса, іноземні ЗМІ і, зрештою, навіть український президент»

19 «оголошення про приєднання до Російської Федерації чотирьох областей України після фіктивних референдумів, проведених в умовах насильницької військової окупації, не має юридичного чи політичного сенсу»

20 «В. Путін вкотре демонструє своє неоімперіалістичне бачення радянського зразка, що загрожує безпеці всього європейського континенту»

21 «У парламентських виборах, які відбулися 2 жовтня 2022 року, взяли участь 24 політичні партії та 6 виборчих коаліцій. Народні збори Болгарії складаються з 240 депутатів, які обираються за пропорційною системою закритих партійних списків у 31 багатомандатному виборчому окрузі з бар'єром у 4 відсотки»

22 «Я не підтримую жодного з кандидатів»

23 «Союз зелених і селян»

